

D O K U M E N T č. 4 1

1. srpna 1940

PROJEV PŘEDSEDY RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ A LIDOVÉHO KOMISAŘE ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ V. M. MOLOTOVA NA VII. ZASEDÁNÍ NEJVYŠŠÍHO SOVĚTU SSSR 1. SRPNA 1940

Bolševik, čís. 14, srpen 1940

(výňatek)

Soudruzi poslanci!

Za čtyři měsíce, které uplynuly od šestého zasedání Nejvyššího sovětu, došlo v Evropě k velmi závažným událostem. V důsledku rozvíjejících se válečných operací ze strany Německa - nejprve v Norsku a Dánsku, posléze v Belgii a Holandsku a nakonec na území Francie - nabyla válka v Evropě velikých rozměrů. K Německu se 10. června připojila Itálie a vyhlásila válku Anglii a Francii. Tím vstoupila do války čtvrtá největší evropská velmoc.

Na jaře tohoto roku začala se válka rychlým tempem stupňovat. Aniž bychom se chtěli zdržovat u událostí v Norsku, Dánsku, Belgii a Holandsku, musíme zvláště poukázat na fakt rychlé porážky a kapitulace Francie. Během jednoho či půldruhého měsíce německá armáda nejen zlomila odpor Francie, ale donutila ji i podepsat podmínky příměří, podle nichž značná část území Francie, včetně Paříže, zůstává územím okupovaným německými vojsky. Nicméně Francie, i když dosáhla příměří, nedosáhla ještě míru. O podmínkách míru není ještě nic

známo. Ze dvou spojenců, protivníků Německa a Itálie, zbyla pouze Anglie, která se rozhodla pokračovat ve válce s pomocí USA.

Není zde nutno zabývat se všemi příčinami porážky Francie, která odhalila její mimořádnou slabost ve válce. Je jasné, že příčina zde nespočívá pouze ve špatné přípravě na válku - ač je tato příčina všem zřejmá. Nemalou roli sehrála zde rovněž ta okolnost, že francouzské vládnoucí kruhy - na rozdíl od Německa - se zcela lehkomyšlně postavily k otázce úlohy a specifické váhy Sovětského svazu v evropských záležitostech. Události posledních měsíců názorně ukázaly ještě něco více. Ukázaly, že vládnoucí kruhy Francie nebyly spojeny s lidem, nejenže se o něj neopíraly, nýbrž se obávaly svého lidu, který má zaslouženou pověst svobodomyšlného národa se slavnými revolučními tradicemi. V tom vězí jedna z nejdůležitějších příčin odhalené slabosti Francie.

Před francouzským lidem vyvstal nyní těžký úkol léčení ran způsobených válkou a spolu s ním i úkol obrození, kterého však nebude možno dosáhnout starými metodami.

Německo dobylo ve válce proti Spojencům velkých úspěchů, ale ještě nedosáhlo svého konečného cíle - zakončení války za žádoucích podmínek. Říšský kancléř Německa ze 19. června znovu obrátil na Anglii s výzvou k dohodě o míru, avšak anglická vláda, jak známo, odmítla tento návrh. Anglická vláda si vyložila tento návrh jako požadavek kapitulace Anglie a odpověděla vyhlášením, že bude pokračovat ve válce až do vítězství. Rozhodla se dokonce přerušit diplomatické styky se svým včerejším spojencem - Francií. To znamená, že anglická vláda se nechce vzdát svých kolonií, které má po celé zeměkouli, a ohlašuje svou připravenost vést i nadále válku za světovládu, nehledě na to, že po porážce Francie a po vstupu Itálie do války po boku Německa se tento boj stal pro Anglii značně těžším.

Blíží se konec prvního roku evropské války, ale konec této války není ještě na obzoru. Mnohem pravděpodobnější je, že v daném okamžiku stojíme na prahu nové etapy zostření války mezi Německem a Itálií na jedné straně a Anglií, které pomáhají Spojené státy americké, na straně druhé.

Veškeré zmíněné události nezměnily zahraniční politiku Sovětského svazu. Sovětský svaz, věrný politice míru a neutrality, se nezúčastňuje války. Naše vztahy k Německu, jejichž obrat nastal téměř před rokem, pokračují zcela ve smyslu stanoveném sovětsko-německou smlouvou. Tato smlouva, přísně

dodržovaná naší vládou, odstranila možnost třenic v sovětsko-německých vztazích v souvislosti se sovětskými opatřeními, která byla provedena podél naší západní hranice a která zároveň zabezpečila Německu klidnou jistotu na Východě. Průběh událostí v Evropě nejen že neoslabil sílu sovětsko-německé smlouvy o neútočení, ale naopak podtrhl důležitost její existence i dalšího upevňování. V poslední době se v zahraničním, zvláště anglickém a anglofilsckém tisku nezdřídka spekulovalo o možnosti neshod mezi Sovětským svazem a Německem, přičemž snahou bylo postrašit nás vyhlídkou na rostoucí moc Německa. Jak z naší, tak i z německé strany byly tyto snahy nejednou odhaleny a odmítnuty jako ničemné. Můžeme pouze potvrdit, že podle našeho názoru základ vybudovaných dobrých susedských a přátelských sovětsko-německých vztahů tvoří nikoli náhodné úvahy konjunkturálního charakteru, nýbrž zásadní státní zájmy jak SSSR, tak i Německa.

Je třeba rovněž uvést, že naše vztahy s Itálií se za poslední období zlepšily. Výměna názorů s Itálií ukázala, že v oblasti zahraniční politiky existují mezi našimi zeměmi dobré možnosti k zabezpečení vzájemného porozumění. Plně opodstatněné jsou také úvahy o posílení obchodních styků.

Co se týče sovětsko-anglických vztahů, za poslední dobu v nich nedošlo k žádným významným změnám. Nutno přiznat, že po všech těch nepřátelských akcích Anglie proti SSSR, o nichž byla již nejednou řeč v Nejvyšším sovětu, bylo by těžké očekávat příznivý vývoj sovětsko-anglických vztahů, přestože jmenování pana Crippse velvyslancem v SSSR vyjadřuje snad přání Anglie zlepšit vztahy k Sovětskému svazu.

Dovolte nyní, abych přešel k těm otázkám naší zahraniční politiky, jejichž úspěšné vyřešení v poslední době podstatně rozšířilo naše území a znásobilo síly Sovětského svazu. (Bouřlivý potlesk.)

Není nutno, abychom zde podrobně uváděli, jak proběhlo připojení Besarábie a severní Bukoviny k Sovětskému svazu. Příslušné dokumenty byly plně zveřejněny 28. června. V memorandu, které jsem předal rumunskému vyslanci v Moskvě panu Davideskovi, se navrhovalo:

1. Navrátit Besarábii Sovětskému svazu.
2. Předat Sovětskému svazu severní část Bukoviny.

Jak známo, rumunská vláda přijala naše návrhy, a konflikt, který trval 22 let mezi Sovětským svazem a Rumunskem, se vyřešil mírovou cestou. (Potlesk.) Ukrajincům a Moldavanům, kteří tvoří většinu obyvatelstva žijícího na území Besarábie a severní Bukoviny, dostalo se možnosti, aby vstoupili do svorné rodiny sovětských národů a aby začali nový život - život národa osvobozeného od panství rumunských bojarů, statkářů a kapitalistů. (Dlouhotrvající potlesk.) Víme nyní, s jakou velikou radostí vstoupili obyvatelé Besarábie a severní Bukoviny do řad sovětských občanů.

Připojením Besarábie se tak rozšířilo území Sovětského svazu o plochu 44 a půl tisíce kilometrů čtverečních se 3 milióny 200 tisíci obyvateli a připojením severní Bukoviny o plochu 6 tisíc kilometrů čtverečních s více než 500 tisíci lidmi.

Hranice Sovětského svazu se v souvislosti s tím posunuly na západ a dosáhly řeky Dunaje, který je po Volze největší evropskou řekou a jednou z nejdůležitějších obchodních cest pro řadu evropských zemí.

Soudruzi, víte, že všechen sovětský lid s velkou radostí a uspokojením přivítal úspěšné, dlouho očekávané vyřešení otázky Besarábie. Naproti tomu musí naše vztahy s Rumunskem vejít nyní do zcela normálních kolejí.

Přejdu k otázce našich vztahů s Litvou, Lotyšskem a Estonskem.

V poslední době se dostala do nového světla problematika vzájemných vztahů Sovětského svazu a baltských zemí, neboť pakty o vzájemné pomoci uzavřené s Litvou, Lotyšskem a Estonskem nepřinesly náležité výsledky. Uzavření těchto paktů nevedlo, jak bylo třeba očekávat, ke sblížení Litvy, Lotyšska a Estonska se Sovětským svazem, protože se proti tomu postavily vládnoucí buržoazní skupiny těchto zemí. Tyto vládnoucí skupiny nejenže nešly cestou sblížení se Sovětským svazem, jak by se dalo očekávat po uzavření paktů o vzájemné pomoci, nýbrž vykročily na cestu zesílené nepřátelské činnosti vůči Sovětskému svazu, kterou prováděly tajně a za zády SSSR. K tomu využívaly tak zvanou Baltskou dohodu, v jejímž rámci byly původně členy vojenského svazku namířeného proti SSSR pouze Lotyšsko a Estonsko, jež se však koncem minulého roku přeměnila ve vojenský svazek, který zahrnoval kromě Lotyšska a Estonska rovněž i Litvu.

Z toho vyplývá, že vládnoucí buržoazní skupiny Litvy, Lotyšska a Estonska prokázaly svou neschopnost uvést poctivě do života pakty o vzájemné pomoci uzavřené se Sovětským svazem a že naopak ještě zesílily nepřátelskou činnost vůči Sovětskému svazu. Neustále rostl počet důkazů, že vlády těchto zemí hrubě porušovaly pakty o vzájemné pomoci uzavřené se Sovětským svazem. Trpět takový stav bylo nadále už naprosto nemožné, zvláště za podmínek současné mezinárodní situace. Proto tedy následovaly vám známé požadavky sovětské vlády na změnu složení vlád Litvy, Lotyšska a Estonska a na vstup dalších jednotek Rudé armády na území těchto států.

Důsledky těchto kroků naší vlády jsou vám známy.

Nejvýznamnějším opatřením vlád v Estonsku, Lotyšsku a Litvě, vlád Sovětskému svazu přátelských, bylo uspořádání svobodných voleb do parlamentů. V červnu byly provedeny demokratické volby do Litevského sejmu, do Lotyšského sejmu a do Státní dumy Estonska. Volby ukázaly, že vládnoucí buržoazní kliky Litvy, Lotyšska a Estonska nevyjadřovaly vůli svých národů, že byly představitelkami pouze úzké skupiny vykořisťovatelů. Sejmy Litvy a Lotyšska i Státní дума Estonska, zvolené na základě všeobecného, přímého, rovného a tajného volebního práva, vyslovily již svůj jednomyslný názor na hlavní politické otázky. Můžeme s uspokojením konstatovat, že národy Estonska, Lotyšska a Litvy svorně hlasovaly pro své představitele, kteří se jednomyslně vyslovili pro zřízení sovětského řádu a pro vstup Litvy, Lotyšska a Estonska do rámce Svazu sovětských socialistických republik. Tím vztahy mezi Litvou, Lotyšskem, Estonskem a Sovětským svazem musí dostat nový základ. (Bouřlivý potlesk.)

Nejvyšší sovět posoudí otázky o připojení Litvy, Lotyšska a Estonska k Sovětskému svazu na úrovni svazových socialistických republik. Není žádných pochyb, že připojení těchto republik k Sovětskému svazu zajistí jim rychlý hospodářský vzestup i všestranný rozkvět národní kultury, že připojením k Sovětskému svazu se mnohonásobně zvětší jejich síla, že vzroste jejich bezpečnost a zároveň že ještě více zesílí moc Velikého Sovětského svazu. (Bouřlivý, dlouhoneutuchající potlesk.)

Připojení baltských zemí k SSSR znamená, že Sovětský svaz vzroste o 2 milióny 880 tisíc obyvatel Litvy, o 1 milión 950 tisíc obyvatel Lotyšska a o 1 milión 120 tisíc obyvatel Estonska.

Tím, spolu s obyvatelstvem Besarábie a severní Bukoviny, vzroste obyvatelstvo Sovětského svazu přibližně o 10 miliónů lidí. (Potlesk.) Připočteme-li k tomu více než 13 miliónů obyvatel západní Ukrajiny a západního Běloruska, vyjde nám, že Sovětský svaz vzrostl za uplynulý rok o více než 23 milióny obyvatel. (Potlesk.)

Nutno poznamenat, že devatenáct dvacetin veškerého tohoto obyvatelstva žilo již dříve v rámci SSSR, bylo však imperialistickými velmocemi Západu násilím odtrženo od SSSR ve chvíli jeho vojenské slabosti. Nyní se toto obyvatelstvo znovu spojilo se Sovětským svazem.

Jak ukázalo sčítání obyvatelstva, Svaz sovětských socialistických republik může nyní hovořit mohutným hlasem ve jménu 193 miliónů obyvatel, nepočítaje v to přírůstek obyvatelstva v letech 1939 a 1940. (Dlouhotrvající potlesk.)

Prvořadý význam pro naši zemi má skutečnost, že od nynějška se hranice Sovětského svazu přenesou na pobřeží Baltského moře. Zároveň naše země získá ty nezamrzající přístavy v Baltském moři, které jsme tolik potřebovali.

Úspěchy zahraniční politiky Sovětského svazu jsou tím významnější, že toho všeho jsme dosáhli mírovou cestou, že mírové vyřešení náležitostí jak v baltských zemích, tak i v Besarábii se událo za aktivní účasti a podpory širokých lidových mas těchto zemí. (Potlesk.)

Nutno zároveň říci, že na vládu Sovětského svazu byla vložena veliká zodpovědnost za správné a organizované provádění praktických kroků, směřujících k politickému i hospodářskému přebudování nových sovětských republik.

Na minulém zasedání Nejvyššího sovětu jsem hovořil o mírové smlouvě s Finskem. Uběhly více než čtyři měsíce od uzavření této smlouvy, která je celkem uspokojivě dodržována. Během tohoto období byla rovněž podepsána obchodní dohoda s Finskem, přičemž podle našeho názoru se hospodářské vztahy mezi našimi zeměmi mohou příznivě rozvíjet. Finská vláda přijala rovněž naše návrhy na demilitarizaci Alandských ostrovů a na zřízení sovětského konzulátu na těchto ostrovech. Pokud jde o další, pro obě strany příznivý rozvoj sovětsko-finských vztahů, ten závisí hlavně na Finsku. Je pochopitelné, že nezastaví-li některé elementy finských vládnoucích kruhů represivní opatření proti společenským vrstvám Finska, které se snaží posílit

dobré sousedské vztahy k SSSR, mohou se vztahy mezi SSSR a Finskem zhoršit. (Smích. Potlesk.)

Molotov se ve svém projevu dále zabýval vztahy Sovětského svazu k Norsku a Švédsku, dále k Jugoslávii, Bulharsku, Turecku a Íránu a mluvil rovněž o vztazích k Japonsku. Poté pokračoval:

U našich vztahů ke Spojeným státům americkým se nebudu zdržovat, už jenom proto, že o nich nelze říci nic dobrého. (Smích.) Dozvěděli jsme se, že komusi ve Spojených státech se nelíbí úspěchy sovětské zahraniční politiky v Pobaltí. Musím však přiznat, že nás tato okolnost moc nezajímá (smích, potlesk), protože se svých úkolů zhostíme i bez pomoci těchto nespokojených pánů. (Smích, potlesk.) Avšak okolnost, že ve Spojených státech úřady nezákonně zadržely zlato, které naše Státní banka nedávno koupila od litevských, lotyšských a estonských bank, vyvolala z naší strany ten nejenergičtější protest. V tomto případě můžeme pouze připomenout jak vládě Spojených států, tak i vládě Anglie, která se vydala na tutéž cestu, jejich odpovědnost za tyto nezákonné činy.

Pokud jde o naše vztahy s velkou nacionální Čínou, vedoucí boj za svou existenci, udržely si svůj dobrý sousedský a přátelský ráz, vyplývající ze sovětsko-čínského paktu o neútočení.

Dovolte, abych zde ukončil své poznámky, týkající se našich vztahů s různými zeměmi.

Zbývá mi říci několik slov o všeobecné perspektivě vývoje mezinárodní situace.

Změny, k nimž došlo v Evropě v důsledku velikých úspěchů německých zbraní, nelze nikterak považovat za takové změny, které by již slibovaly blízký konec války. Události způsobily, že jedna strana, jmenovitě Německo, výrazně zesílila v důsledku svých válečných úspěchů, kdežto druhá strana už nepředstavuje jednotný celek, přičemž, pokud jde o Anglii, znovu vzrostly její obtíže při pokračování ve válce, zatímco Francie, která z války vystoupila, prožívá po porážce těžkou krizi. Zesílení jedné válčící strany a oslabení druhé válčící strany má výrazný ohlas nejen v Evropě, ale i v ostatních částech světa. Mezi

poraženými jsou, kromě Francie, i malé země Belgie a Holandsko, které mají velké koloniální panství, jež už nemohou bránit s dřívější silou. Následkem toho se stále zostřuje problém znovurozdělení kolonií. Imperialistické choutky vzrůstají nejen ve vzdáleném Japonsku, nýbrž i ve Spojených státech amerických, kde je nemálo lovců maskujících své imperialistické plány reklamní *starostí* o zájmy veškeré *západní polokoule*, kterou jsou si ochotni tito pánové přivlastnit se všemi jejími početnými republikami i koloniálními državami jiných států na ostrovech, přiléhajících k americké pevnině. To vše s sebou nese hrozbu dalšího rozšiřování i dalšího rozdmýchávání války, jež by se mohla přeměnit ve světovou imperialistickou válku.

Za těchto podmínek musí Sovětský svaz projevit zvýšenou bdělost nad svou vnější bezpečností, nad upevněním veškerého svého vnitřního i zahraničního postavení. Zavedli jsme přechod ze sedmihodinového na osmihodinový pracovní den i další opatření, neboť počítáme s tím, že je nutno zajistit další, ještě mohutnější vzrůst obranné i hospodářské síly země, provést účinné upevnění kázně všech pracujících, usilovně působit ke zvýšení produktivity práce v naší zemi. Máme mnoho nových úspěchů, ale nehodláme se s nimi spokojit. Abychom zajistili další potřebné úspěchy Sovětského svazu, musíme mít stále na paměti slova soudruha Stalina, že "je nutno všechnen náš lid udržovat ve stavu mobilizační připravenosti tváří v tvář nebezpečí vojenského útoku, aby žádná 'nahodilost' ani žádné triky našich zahraničních nepřátel nás nemohly překvapit". (Dlouhotrvající potlesk.) Budeme-li všichni mít na paměti tuto naši svatou povinnost, pak nás žádné události nepřekvapí a dobudeme nových a ještě slavnějších úspěchů Sovětského svazu. (Bouřlivé, dlouhotrvající ovace. Všichni vstávají.)

D O K U M E N T č. 4 2

5. září 1940

TELEGRAM NĚMECKÉHO ZAHRANIČNÍHO ÚŘADU
NĚMECKÉMU VELVYSLANCI V SOVĚTSKÉM SVAZU
(SCHULENBURGOVI)

Berlín, 5. září 1940

Státní tajemství

Číslo 1604

Námořnictvo hodlá vyklidit základnu na murmanském pobřeží, neboť má nyní k dispozici jinou základnu v Norsku. Informujte, prosím, Rusy o tomto rozhodnutí a jménem říšské vlády vyřídte naše poděkování za účinnou pomoc. Dodatkem k oficiální nótě hodlá vrchní velitel námořních sil rovněž vyjádřit svou vděčnost osobním přípisem vrchnímu veliteli sovětského námořnictva. Telegrafujte proto, prosím, kdy jste učinil oznámení.

Woermann

D O K U M E N T č. 4 3

13. října 1940

DOPIS ŘÍŠSKÉHO MINISTRA ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ STALINOVÍ

Berlín, 13. října 1940

Velevážený pane Staline!

Před více než rokem byly v důsledku Vašeho a Vůdcova rozhodnutí přezkoumány vztahy mezi Německem a Sovětským Ruskem a postaveny na zcela nový základ. Věřím, že rozhodnutí dosáhnout dorozumění mezi oběma našimi zeměmi - které vyplývalo z vědomí, že životní prostory (*Lebensräume*) našich národů spolu sousedí, že se však nutně nepřekrývají, a které vedlo k delimitaci vzájemných sfér vlivu a k německo-sovětskému paktu o neútočení i ke smlouvě o přátelství - přineslo oběma stranám výhody. Jsem přesvědčen, že důsledné pokračování v politice dobrých sousedských vztahů a další posilování politické i hospodářské spolupráce povede i v budoucnosti ke stále většímu prospěchu těchto dvou velkých národů. Německo je každopádně připraveno a rozhodnuto působit k tomuto cíli.

S ohledem na tento cíl se domnívám, že přímé kontakty mezi odpovědnými osobami obou zemí nabývají neobyčejné důležitosti. Věřím, že takový osobní kontakt jinými cestami než obvyklými diplomatickými kanály je pro autoritativní režimy, jako jsou naše, čas od času nevyhnutelný. Chtěl bych proto dnes krátce zrekapitulovat události od své poslední návštěvy v Moskvě. Kvůli historické závažnosti těchto událostí a kvůli pokračování naší názorové výměny v uplynulém roce chtěl bych Vám podat rozbor politiky, kterou Německo provádělo v tomto období.

Po skončení polské kampaně se nám stalo zřejmé - a potvrdily nám to i četné zprávy, které jsme během zimy obdrželi - že Anglie, věrná své tradiční politice, zbudovala veškerou svou válečnou strategii na naději v rozšíření války. Již pokusy získat Sovětský svaz do vojenské koalice proti Německu, učiněné v roce 1939, směřovaly k tomuto cíli. (Angličané) byli zklamáni německo-

sovětoruskou dohodou. Podobný ráz měl posléze postoj Anglie i Francie k sovětorusko-finskému konfliktu.

Zjara 1940 se staly tyto skryté záměry zcela jasnými. Tehdy začala aktivní fáze anglické orientace na rozšíření války na ostatní evropské národy. Po skončení sovětorusko-finské války bylo za první terč vybráno Norsko. Obsazením Narviku a jiných norských základů měly být Německu přerušeny dodávky železné rudy a měla být zřízena nová fronta ve Skandinávii. Bylo zásluhou pouze včasného zákroku německého vedení v Berlíně a rychlého úderu našich jednotek - které vyhnaly Angličany i Francouze z Norska - že se celá Skandinávie nestala válečným dějištěm.

Několik týdnů poté se tato anglo-francouzská hra opakovala v Holandsku a v Belgii. I zde dokázalo Německo v hodině dvanácté odvrátit zamýšlený úder anglo-francouzských armád proti Porúří (o němž jsme byli krátce předtím informováni), a to rozhodujícími vítězstvími našich armád. Dnes dokonce i ve Francii, "anglickém kontinentálním meči", většina Francouzů si uvědomila, že jejich země měla koneckonců smrtelně vykrváct jako oběť této tradiční "humanistické" politiky Anglie. Pokud jde o současné anglické vládcy, kteří vyhlásili Německu válku a kteří tím uvrhli britský národ do neštěstí, ani oni už nakonec nemohli skrývat tradiční britskou politiku a své pohrdání vlastními spojenci. Naopak, jakmile se osud obrátil proti nim, přestali s veškerými pokryteckými prohlášeními. S pravým anglickým cynismem zrádně opustili své přátele. Vskutku, aby se sami zachránili, očerňovali své někdejší spojence a posléze i proti nim otevřeně násilně vystoupili. Andalanes, Dunkerque, Oran, Dakar - to jsou jména, která, jak se mi jeví - mohou dokonale světu ukázat hodnotu anglického přátelství. Avšak i my, Němci, jsme se při této příležitosti poučili: že Angličané jsou nejen bezohlední politikové, nýbrž i špatní vojáci. Naše jednotky je zahaly na útěk vždy, kdykoliv se s nimi utkaly v boji. Německý voják je všude předčil.

Balkán byl dalším cílem anglické politiky rozšiřování války. Podle zpráv, které máme k dispozici, byly letos mnohokrát vypracovávány různé plány a v jednom případě bylo jejich provedení již nařízeno. Že tyto plány se správně neuskutečnily, bylo - jak dnes víme - výhradně zásluhou téměř neuvěřitelného diletantismu a ohromujícího nesouladu mezi politickými a vojenskými vůdčími činiteli Anglie a Francie.

Nepřátelé Německa se snažili před světem skrývat své kroky směřující k rozšíření války a pokoušeli se celému světu označovat naše odhalení oněch anglických metod rozšiřování války za manévr německé propagandy. Mezitím se díky osudu dostaly do rukou německých armád, postupujících bleskovou rychlostí na různých bojištích, dokumenty neocenitelného významu. Jak známo, podařilo se nám ukořistit tajný politický archív francouzského generálního štábu již připravený k odeslání a obsahující proto nezvratný důkaz o správnosti našich zpráv, které se týkaly záměrů našich protivníků i závěrů, které jsme z nich vyvodili. Řadu těchto dokumentů, jak si vzpomínáte, jsme již uveřejnili v tisku a obrovské množství materiálů se ještě překládá a studuje. Bude-li zapotřebí, vydáme je v Bílé knize. Vpravdě s neobyčejnou přesvědčivostí se zde odhaluje pozadí anglické válečné politiky. Chápete, jak jsme rádi, že můžeme otevřít světu oči, aby viděl bezpříkladnou nezodpovědnost i téměř zločinnou lehkomyšlnost, s níž současní angličtí vládcové svým vyhlášením války Německu uvrhli do neštěstí nejen vlastní národ, ale i ostatní evropské národy. Ba co více, dokumenty, jež máme k dispozici, dokazují, že gentlemani nad Temží by se nezastavili před útokem na zcela nezúčastněné národy jenom proto, že pokračují ve svém přirozeném obchodu s Německem bez ohledu na britské veřejné protesty a dokonce hrozby. Sovětoruská naftová pole v Baku a naftový přístav v Batumi měly bezpochyby být již letos obětí britských útoků, kdyby zhroucení Francie a vypuzení bristké armády z Evropy nebylo zlomilo anglickou odvahu k agresi a rychle s touto činností neskoncovalo.

Nicméně Vůdce, uznáv, že je naprosto nesmyslné pokračovat v této válce, nabídl 19. června znovu Anglii mír. Po odmítnutí této poslední nabídky je nyní Německo odhodláno dovést válku proti Anglii a jejímu Impériu až do konečné porážky Británie. Nyní probíhá závěrečná fáze boje, jež skončí teprve tehdy, až bude nepřítel vojensky zničen, anebo až skutečně pochopí a bude garantovat vyloučení sil odpovědných za válku. Není podstatné, kdy to nastoupí.

Neboť jedna věc je jistá: válka jako taková je pro nás už každopádně vyhraná. Je pouze otázkou, jak dlouho potrvá, nežli Anglie v důsledku našich operací uzná svou úplnou porážku.

V této závěrečné válečné fázi Osa, v obraně před možnými kroky, které by Anglie mohla ve své zoufalé situaci podniknout, byla nucena sáhnout k pochopitelnému bezpečnostnímu opatření a zajistit svou vojenskou a strategickou pozici v Evropě, jakož i své politické a diplomatické postavení ve

světě. Dále musela zabezpečit požadavky na chod svého hospodářského života. Bezprostředně po skončení kampaně na Západě se Německo a Itálie pustily do tohoto úkolu a nyní ho v hrubých rysech vyřešily. V této souvislosti lze rovněž uvést - pro Německo - bezpříkladný úkol zabezpečit své pozice na norském pobřeží v celé šíři od Skagerraku do Kirkenes. Za tím účelem uzavřelo Německo jisté čistě technické dohody se Švédskem a Finskem, o nichž jsem Vás plně informoval prostřednictvím německého velvyslanectví. Jejich výlučným účelem je zajistit zásobování pobřežních měst na severu (Narviku a Kirkenes), která jsou pro nás pozemní cestou těžko dosažitelná, lodními dodávkami přes teritorium těchto zemí.

Politika, kterou jsme nedávno prováděli v rumunsko-maďarském sporu, byla podobného zaměření. Naše záruka Rumunsku je výhradně nutná k obraně této balkánské oblasti - jež je neobyčejně důležitá vzhledem k německému zásobování naftou a obilím - před jakýmkoli narušením válkou, sabotáží atd. uvnitř této oblasti právě tak jako před vnějšími pokusy o invazi. Protiněmecký tisk se tehdy snažil ze záruk poskytnutých Rumunsku mocnostmi Osy vykonstruovat interpretaci, jejíž smysl byl až příliš zjevný. Pravda o této záležitosti je, že koncem srpna - jak známo - situace mezi Rumunskem a Maďarskem podněcovaná anglickými agenty, známými buřiči na Balkáně, dosáhla takového stupně, že bezprostředně hrozilo vypuknutí války a skutečně už došlo ke vzdušným soubojům. Stalo se zřejmé, že mír na Balkáně lze zachránit pouze nanejvýš rychlou diplomatickou intervencí. Na nějaké rozhovory či konzultace nebylo času. Události z vojenského hlediska zašly už příliš daleko. To bylo důvodem pro naprosto improvizovanou schůzku ve Vídni a pro arbitráž během 24 hodin. Je proto patrně zbytečné zdůrazňovat, že tendenční zvěsti, které se tehdy objevily v protiněmeckém tisku - jako by tyto německo-italské akce směřovaly proti Sovětskému svazu - byly naprosto nepodložené a diktované výhradně úmyslem poškodit vztahy mezi Osou a Sovětským svazem.

Rovněž tak německá vojenská mise vyslaná před několika dny na žádost Rumunů i přidělená instruktážní jednotka německého letectva, které obě daly znovu příležitost k průhledným spekulacím našich nepřátel, slouží k výcviku rumunské armády a k ochraně německých zájmů, neboť německá ekonomika a ekonomiky těchto oblastí jsou na sobě úzce závislé. Jestliže Anglie, jak naznačují některé zprávy, hodlá vskutku podniknout jisté akce například proti naftovým polím v Rumunsku, pak i my jsme již učinili opatření, abychom dali

patřičnou odpověď na podobné britské pokusy o vnější intervenci anebo o vnitřní sabotáž. Vzhledem ke zcela falešným a tendenčním tiskovým zprávám, které se velmi rozmnožily v posledních dnech, informoval jsem nedávno Vašeho velvyslance pana Škvarceva o pravých motivech naší akce i o opatřeních, která byla ve skutečnosti podniknuta.

V souvislosti se sabotážními pokusy Britů má určitou váhu otázka, kterou vnesla Vaše vláda o reorganizaci režimu v Podunají. Mohu Vám oznámit, že po dohodě s italskou vládou podáme v příštích dnech návrhy, které vezmou v úvahu Vaše přání v této záležitosti.

Po zmíněných opatřeních směřujících k zabezpečení evropského postavení Osy bylo v posledních týdnech předním zájmem říšské i italské vlády zabránit, aby válka přerostla za hranice evropského kontinentu ve světový požár. Protože naděje Angličanů nalézt v Evropě spojence selhaly, anglická vláda zintenzivňuje snahy o podporu zvláště těch kruhů, které v zámořských demokraciích usilují o vstup do války proti Německu a Itálii a na straně Anglie. Na rozdíl od nich stojí zájem těchto národů, které jsou ve stejné míře nadšeny přáním po Novém pořádku ve světě namířeným proti ochromeným plutokratickým demokraciím a které stejně jako my vidí, že tyto zájmy ohrožuje další rozšíření evropské války ve světový požár. Týká se to zejména Japonska. Proto jsem před jistou dobou, podle Vůdcova příkazu, vyslal do Tokia zmocněnce, aby neoficiálně zjistil, zda by společné zájmy mohly být vyjádřeny ve formě paktu namířeného proti dalšímu rozšíření války na jiné národy. Výměna názorů, která velmi rychle následovala, vyústila v naprostý a všeobecný souhlas Berlína, Říma a Tokia v tom smyslu, že v zájmu rychlého nastolení míru musí být zabráněno dalšímu rozšíření války a že nejlepším způsobem, jak čelit válečnému štvání mezinárodní kliky, by bylo vojenské spojenectví tří velmocí. Tak, navzdory veškerým britským intrikám, byla s překvapující rychlostí uzavřena Berlínská smlouva - jak jsem Vám mohl oznámit prostřednictvím velvyslanectví, když se dosáhlo konečné dohody den před jejím podepsáním. Věřím, že uzavření této smlouvy uspíší pád současných anglických vládců, kteří jsou osamoceni v odporu ke konečnému nastolení míru, a že tím poslouží zájmům všech národů.

Pokud jde o otázku vztahů tří účastníků tohoto spojenectví k Sovětskému svazu, mohu předem prohlásit, že od počátku názorové výměny byly všechny tři velmoci zajedno, že tento pakt není v žádném případě namířen proti Sovětskému svazu; že naopak přátelské vztahy těchto velmocí a jejich smlouvy se

Sovětským svazem musejí touto dohodou zůstat nedotčeny. Tento postoj byl skutečně výslovně vyjádřen v textu Berlínské smlouvy. Co se týče Německa, je uzavření tohoto paktu logickým výsledkem koncepce jeho zahraniční politiky - dávno prováděné říšskou vládou - v níž mají společné a nenarušitelné místo jak přátelská německo-sovětská spolupráce, tak i přátelská německo-japonská spolupráce. Kromě toho však přátelské styky mezi Německem a sovětským Ruskem stejně tak jako přátelské vztahy mezi sovětským Ruskem a Japonskem jsou logickými prvky přirozené politické koalice, která, bude-li moudře řízena, přinese největší prospěch všem zúčastněným velmocem. Vzpomínáte si, jak jsem za své první návštěvy v Moskvě s Vámi zcela upřímně hovořil o podobných myšlenkách a navrhl jsem Vám naše dobré služby při urovnání sporů, jež tehdy ještě existovaly mezi sovětským Ruskem a Japonskem. Od té doby jsem zintenzívnil své úsilí v tomto směru a uvítal bych, kdyby trend směřující k dosažení dohody se Sovětským svazem - který je rovněž stále zřetelnější v Japonsku - dospěl ke svému logickému cíli.

Závěrem bych rád prohlásil, že i podle Vůdcova názoru se zdá být historickým posláním čtyř velmocí - Sovětského svazu, Itálie, Japonska a Německa - aby si zvolily dlouhodobou politiku a usměrnily budoucí vývoj svých národů cestou delimitace svých zájmů ve světovém měřítku.

V zájmu dalšího vyjasnění problematiky podobného rozhodujícího významu pro budoucnost našich národů a v zájmu jejího prodiskutování konkrétním způsobem bychom uvítali, kdyby nás pan Molotov brzy navštívil v Berlíně. Rád bych mu nabídl nanejvýš srdečné pozvání i jménem říšské vlády. Po obou mých návštěvách v Moskvě by pro mne osobně bylo zvláštním potěšením přijmout pana Molotova v Berlíně. Jeho návštěva by pak dala Vůdci příležitost, aby panu Molotovovi osobně vysvětlil své názory na příští uspořádání vztahů mezi oběma našimi zeměmi. Po svém návratu by Vám pan Molotov mohl podrobně tlumočit Vůdcovy cíle a záměry. Vznikne-li poté příležitost pro další vypracování společné politiky v souladu s mým předchozím prohlášením - jak věřím a očekávám - rád znovu osobně přijedu do Moskvy, abych dokončil výměnu názorů s Vámi, velevážený pane Staline, a abych prohovořil - možná že společně se zástupci Japonska a Itálie - základy politiky, která by jediná mohla přinést *praktické* výhody nám všem.

S nejlepšími pozdravy zůstávám s plnou úctou Váš

Ribbentrop

D O K U M E N T č. 4 4

22. října 1940

TELEGRAM NĚMECKÉHO VELVYSLANCE V SOVĚTSKÉM
SVAZU (SCHULENBURGA) NĚMECKÉMU ZAHRANIČNÍMU
ÚŘADU

Moskva, 22. října 1940, 5.02

Příjem: 22. října 1940, 7.35

V e l m i n a l é h a v é

Číslo 2236 z 21. října

S odvoláním na váš telegram z 20. října 1940 číslo 1890 (1).

Osobně pro říšského ministra zahraničních věcí.

Dnes večer mně Molotov předal Stalinovu zapečetěnou odpověď spolu s kopií.
Forma i styl dopisu neponechávají pochybností, že dopis byl osobně koncipován
Stalinem.

Doslovně přeložen zní dopis takto:

"Velevážený pane von Ribbentropo: obdržel jsem Váš dopis. Upřímně Vám děkuji za důvěru i za poučný rozbor nedávných událostí obsažený ve Vašem dopise.

Souhlasím s Vámi, že je zcela možné další zlepšení vztahů mezi našimi zeměmi na trvalé základně dlouhodobé delimitace oboustranných zájmů.

Pan Molotov přiznává, že je Vaším dlužníkem a že jeho povinností je navštívit Vás oplátkou v Berlíně. Tímto přijímá Vaše pozvání.

Zbývá nám dohodnout datum příjezdu do Berlína. Pro pana Molotova je nejvhodnější doba mezi 10. a 12. listopadem. Je-li rovněž přijatelná pro německou vládu, možno tuto otázku považovat za vyřízenou.

Vítám Vámi vyjádřené přání přijet znovu do Moskvy, abychom pokračovali ve výměně názorů, kterou jsme zahájili vloni o otázkách zajímavých obě strany, a doufám, že se toto přání uskuteční po cestě pana Molotova do Berlína.

Pokud jde o společné posouzení některých záležitostí za japonské a italské účasti, jsem toho názoru (aniž bych byl v zásadě proti této myšlence), že tato otázka musí být ještě předem posouzena.

S projevem dokonalé úcty Váš . . ."

Molotov ústně dodal, že plánuje příjezd do Berlína 10., 11., nebo 12., listopadu. O délce jeho pobytu ještě nepadlo rozhodnutí. Bude učiněno podle naléhavosti situace.

Hilger přijede do Berlína ve čtvrtek ráno, přiveze s sebou Stalinův originální dopis a projedná zde další podrobnosti návštěvy.

Molotov žádá, aby celá věc byla prozatím považována za přísně důvěrnou.

Schulenburg

(1) Není otištěn.

D O K U M E N T č. 4 5

12. listopadu 1940

MEMORANDUM O ROZHOVORU, KTERÝ VEDL ŘÍŠSKÝ
MINISTR ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ S PŘEDSEDOU RADY
LIDOVÝCH KOMISAŘŮ A LIDOVÝM KOMISAŘEM
ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ V. M. MOLOTOVEM ZA PŘÍTOMNOSTI
ZÁSTUPCE LIDOVÉHO KOMISAŘE ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ
DĚKANOZOVA A ROVNĚŽ VELVYSLANECKÉHO RADY
HILGERA A PANA PAVLOVA V ROLI TLUMOČNÍKA; KONAL
SE V BERLÍNĚ 12. LISTOPADU 1940

RM 41/40

Po několika úvodních slovech prohlásil říšský ministr zahraničních věcí, že od doby jeho dvou návštěv, které vloni vykonal v Moskvě, událo se mnoho věcí. S odvoláním na rozhovory, které vedl v Moskvě s ruskými státníky, a dodatkem k tomu, co nedávno napsal v dopise Stalinovi, chce nyní učinit několik dalších prohlášení o německém pohledu na všeobecnou situaci a na rusko-německé vztahy, aniž by přejímal stanovisko Vůdce, jenž hodlá podrobně hovořit s

panem Molotovem odpoledne a hodlá mu sdělit svůj promyšlený názor na politickou situaci. Po rozmluvě s Vůdcem bude ještě příležitost pro diskuse s říšským ministrem zahraničních věcí a lze předpokládat, že tato německo-ruská výměna názorů bude mít příznivý účinek na vztahy mezi oběma zeměmi.

Molotov odpověděl, že je mu znám obsah dopisu Stalinovi, jenž již podával všeobecný přehled událostí od posledního podzimu, a doufá, že rozbor učiněný v dopise bude doplněn ústními prohlášeními Vůdce o celkové situaci a o německo-ruských vztazích.

Říšský ministr zahraničních věcí odpověděl, že již v dopise Stalinovi vyjádřil pevné německé přesvědčení, které při této příležitosti chce znovu zdůraznit, že žádná síla na světě nemůže změnit skutečnost, že nastal začátek konce Britského impéria. Anglie je přemožena a je pouze otázkou času, kdy s konečnou platností svou porážku uzná. Možná že to nastane brzy, protože situace v Anglii je každým dnem chaotičtější. Německo by přirozeně uvítalo brzké zakončení konfliktu, neboť si nepřeje za všech okolností zbytečně obětovat lidské životy.

Jestliže se však Britové v nejbližší budoucnosti neodhodlají přiznat svou porážku, požádají definitivně o mír během příštího roku. Německo pokračuje dnem i nocí v bombardování Anglie. Jeho ponorky budou postupně využity v plném rozsahu a způsobí Anglii strašné ztráty. Německo se domnívá, že Anglie bude asi těmito útoky přinucena vzdát se boje. Ve Velké Británii je již zjevný určitý neklid, který zřejmě naznačuje takové východisko. Kdyby však Anglie nebyla sražena na kolena současnými způsoby útoků, Německo, jakmile povětrnostní podmínky dovolí, energicky přistoupí k útoku ve velkém měřítku, jímž Anglii definitivně rozdrtí. Tomuto útoku ve velkém měřítku by tedy mohly zabránit pouze mimořádné povětrnostní podmínky.

Na druhé straně Anglie doufá v pomoc Spojených států, jejichž podpora je ovšem neobyčejně problematická. Pokud jde o eventuální pozemní operace, vstup Spojených států do války by pro Německo neměl vůbec žádné důsledky. Německo a Itálie by nikdy nedovolily Anglosasům, aby se opět vylodili na evropském kontinentě. Pomoc, kterou Anglie může dostat od americké flotily, je rovněž velmi nejistá. Takže Amerika se omezí na dodávky válečného materiálu Britům, především letadel. Těžko říci, kolik tohoto materiálu opravdu do Anglie dojde. Lze však předpokládat, že v důsledku opatření podniknutých německým námořnictvem dorazí lodní dodávky z Ameriky do Anglie pouze ve velice

skrovném rozsahu, takže i v tomto ohledu je americká podpora více než pochybná. Za těchto okolností otázka, zda Amerika vstoupí do války, či nikoli, je pro Německo naprosto bezvýznamná.

Pokud jde o politickou situaci, říšský ministr zahraničních věcí poznamenal, že nyní, po skončení francouzské kampaně, je Německo mimořádně silné. Vůdce pravděpodobně podá panu Molotovovi v tomto směru další informace.

Průběh války nezpůsobil ani lidské oběti - jakkoli politováníhodné jsou ztráty pro bezprostředně postižené rodiny - ani materiální ztráty, jež by stály za zmínku. Německo proto disponuje neobyčejně velikým počtem divizí a jeho vzdušné síly stále rostou. Množství ponorek i ostatních námořních jednotek se neustále zvětšuje. Za těchto okolností každý pokus o vylodění nebo o vojenské operace na kontinentě, provedený buď Anglií samotnou nebo s americkou záštitou, by byl od počátku odsouzen k naprostému nezdaru. To by vůbec nebyl vojenský problém. Angličané to ještě nepochopili, protože ve Velké Británii evidentně panuje jistý zmatek a protože zemi vedou političtí a vojenští diletanti, jmenovitě Churchill, který selhal ve všech rozhodujících okamžicích své dosavadní kariéry a který znovu selže i nyní.

Dále: Osa suverénně vojensky i politicky ovládá svou část Evropy. Dokonce i Francie, která prohrála válku a musí za ni zaplatit (což mimochodem Francouzi dobře chápou), přijala zásadu, že Francie v budoucnu nebude znovu podporovat Anglii ani de Gaulla, donkichotského dobyvatele Afriky. Vzhledem k mimořádné síle svého postavení mocnosti Osa nepřemýšlejí, jak by mohly vyhrát válku, nýbrž spíše, jak rychle by mohly ukončit válku už vyhranou.

V důsledku celého tohoto vývoje, to jest v důsledku přirozeného přání Německa i Itálie skončit pokud možno nejrychleji válku, obě země se rozhlížejí po přátelích, kteří sledují stejný zájem, to jest, kteří jsou proti jakémukoli rozšíření války a usilují o její rychlé zakončení. Trojstranný pakt mezi Německem, Itálií a Japonskem byl výsledkem těchto snah. Říšský ministr zahraničních věcí může důvěrně prozradit, že řada dalších zemí též vyhlásila svou solidaritu s myšlenkami paktu tří mocností.

V této souvislosti říšský ministr zahraničních věcí zdůraznil, že v průběhu rozhovorů o paktu tří velmocí, které velmi brzy skončily, jak už oznámil v dopise Stalinovi, všichni tři účastníci se především řídili jedinou myšlenkou, totiž, že pakt v žádném případě nesmí poškodit vztahy tří velmocí k Rusku. S

touto myšlenkou přišel říšský ministr zahraničních věcí a Itálie i Japonsko ji ihned spontánně přijaly. Zejména Japonsko - jehož přátelství s Německem má vzhledem k válkochtivé agitaci ve Spojených státech zvláštní význam, aby se zabránilo rozšířit válku - jí udělilo svou podporu. Vztahy k Rusku byly objasněny v článku 5 Trojstranného paktu uzavřeného v Berlíně a představovaly ve skutečnosti první vyřešený bod.

Říšský ministr zahraničních věcí podtrhl, že od prvního okamžiku jeho moskevské návštěvy mu bylo jasné, že v základě zahraniční politiky Nového Německa je přátelství s Japonskem (vyjádřeném v Trojstranném paktu) a přátelství s Ruskem nejenom v absolutním vzájemném souladu, ale že může být i pozitivní hodnotou v realizaci této zahraniční politiky, pokud jde o přání brzkého zakončení války - přání, které zajisté sdílí i sovětské Rusko. Molotov si patrně vzpomíná, že říšský ministr zahraničních věcí v Moskvě prohlásil, že Německo by velmi uvítalo zlepšení vztahů mezi Ruskem a Japonskem. On (říšský ministr zahraničních věcí) si přivezl do Německa Stalinův souhlas s myšlenkou, že by bylo i v ruském zájmu, kdyby Německo použilo svého vlivu v Tokiu ve prospěch obnovení přátelských rusko-japonských styků. Říšský ministr zahraničních věcí zdůraznil, že v tomto směru použil svého vlivu v Tokiu a věří, že jeho působení bylo do jisté míry už úspěšné. Nikoli jenom od doby své moskevské návštěvy, ale dokonce již před sedmi či osmi lety on (říšský ministr zahraničních věcí) se vždy v rozhovorech s Japonci přimlouval za rusko-japonskou dohodu. Jeho stanoviskem je, že jakmile bude možná delimitace vzájemných sfér vlivu mezi sovětským Ruskem a Německem, bude možno dosáhnout i delimitace zájmů mezi Japonskem a Ruskem. Vzhledem ke své politice životního prostoru (*Lebensraum*) orientuje se nyní Japonsko nikoli na východ a sever, nýbrž na jih a říšský ministr zahraničních věcí věří, že svým vlivem trochu k tomuto vývoji přispěl. Jiným důvodem, proč Německo usilovalo o dorozumění s Japonskem, bylo vědomí, že jednoho dne vstoupí Anglie do války proti Říši. Proto Německo ještě za dobrých časů nastoupilo příznivou politiku vůči Japonsku.

Vůdce je nyní toho názoru, že by bylo v každém případě prospěšné, kdyby se učinil pokus o vymezení sfér vlivu mezi Ruskem, Německem, Itálií a Japonskem ve velmi hrubých rysech. Vůdce o této otázce uvažoval dlouho a důkladně a dospěl k tomuto závěru: zhledem k postavení, které tyto čtyři národy zaujímají ve světě, by moudrá politika normálně usměrňovala expanzi jejich životního prostoru všeobecně směrem jižním. Japonsko se již obrátilo na jih a

bude mít na staletí co dělat, aby zkonsolidovalo své územní zisky na jihu. Německo stanovilo své sféry vlivu společně s Ruskem a po zřízení Nového pořádku v Evropě shledává, že expanze jeho životního prostoru by rovněž měla směřovat na jih, to znamená do centrální Afriky, do oblasti bývalých německých kolonií. Podobně italská expanze jde na jih do africké části Středomoří, to jest do severní a východní Afriky. On, ministr zahraničních věcí, by rád věděl, zda Rusko se koneckonců rovněž nezaměří na jih k přirozenému přístupu k otevřenému moři, jenž je pro Rusko tak důležitý. To jsou, jak závěrem prohlásil říšský ministr zahraničních věcí, rozsáhlé koncepce, o nichž během uplynulých měsíců často diskutoval s Vůdcem a které rovněž předkládá Molotovovi u příležitosti jeho berlínské návštěvy.

Na Molotovovu otázku, které moře má říšský ministr zahraničních věcí na mysli, když právě hovořil o přístupu k moři, dotázaný odpověděl, že podle německého mínění vzniknou po válce na celém světě veliké příležitosti. Odvolal se na skutečnost, že Stalinovi v Moskvě sdělil, že Anglie už nemá právo ovládat svět. Anglie prováděla šílenou politiku, za níž jednoho dne bude muset zaplatit. Německo proto věří, že vyplynou veliké příležitosti ze statutu britského imperiálního vlastnictví.

Z německo-ruské smlouvy měli až dosud oba partneři prospěch, Rusko právě tak jako Německo, které bylo s to dosáhnout svých oprávněných revizí na Západě. Vítězství Německa nad Polskem a Francií podstatně přispěla k úspěšnému provedení těchto změn. Oba účastníci německo-ruské smlouvy udělali spolu několik dobrých obchodů. To je nejprospěšnější základna každé smlouvy. Je nyní otázka, zda by i v budoucnu nemohli společně pokračovat v dobrých obchodech a zda by sovětské Rusko nemohlo získat odpovídající výhody z nového uspořádání věcí v Britském impériu, to znamená, zda by se koneckonců nemohl nalézt pro Rusko nejpříhodnější přístup k moři směrem do Perského zálivu a Arabského moře a zda by současně nemohly být realizovány i některé ostatní ruské aspirace v této části Asie, na níž Německo nemá absolutně žádný zájem.

Říšský ministr zahraničních věcí se dále zmínil o problému Turecka. Až dosud má tato země formálně spojeneckou smlouvu s Francií a Anglií. Francie je svou porážkou vyřazena a hodnota Anglie jako spojence se stává čím dál tím pochybnější. Vzhledem k tomu Turecko bylo v uplynulých měsících dostatečně chytré a omezilo své svazky s Anglií na úroveň, jež ve skutečnosti neznamena

nic víc než někdejší neutralitu. Vzniká otázka, jaký zájem má Rusko na Turecku. Vzhledem k bezprostřednímu konci války, jenž je v zájmu všech zemí včetně Ruska, věří, že Turecko bude stále naléhavěji nuceno uvolnit své svazky s Anglií. On (říšský ministr zahraničních věcí) nemá v úmyslu předkládat definitivní podrobné soudy, věří však, že přijmou-li Rusko, Německo, Itálie a Japonsko společnou platformu, bude možno postupně převést Turecko k těmto zemím. Až dosud žádným konkrétním způsobem nediskutoval s Turky o těchto záležitostech. Pouze v důvěrné rozmluvě s tureckým velvyslancem prohlásil, že Německo by uvítalo, kdyby Turecko, sledujíc ve větší míře svou dosavadní politickou linii, dosáhlo absolutní neutrality, a dodal, že Německo si nečiní nároky na jakékoli turecké území.

Říšský ministr zahraničních věcí dále pravil, že v tomto ohledu zcela rozumí ruské nespokojenosti s konvencí o Úžinách z Montreux. Německo bylo dokonce ještě nespokojenější, protože vůbec nebylo přizváno k jednání. On osobně (říšský ministr zahraničních věcí) je toho názoru, že montreuxská konvence - stejně jako Dunajská komise - musí být škrtnuta a nahrazena něčím novým. Nová dohoda musí být uzavřena těmi velmocemi, které jsou v této záležitosti obzvláště zainteresovány, především Ruskem, Tureckem, Itálií a Německem.

Je jasné, že Rusko nemůže být spokojeno se současným stavem. Německo shledává přijatelnou myšlenku, že v Černém moři mají mít sovětské Rusko a přilehlé země jistá privilegia nad ostatními zeměmi světa. Je absurdní, aby země ležící tisíce mil od Černého moře si nárokovaly stejná práva jako černomořské velmoci. Nová dohoda o Úžinách s Tureckem by nadto musela Rusku zajistit určitá zvláštní privilegia, o jejichž podrobnostech v této chvíli ještě nemůže hovořit, která by však zásadně musela zajistit válečné i obchodní flotile Sovětského svazu volnější přístup do Středomoří než dosud. Rusko má na to právo. On (říšský ministr zahraničních věcí) už o těchto věcech mluvil s Itálií a argumenty, které právě uvedl, našly v Itálii nanejvýš příznivý ohlas. Zdá se mu výhodné, aby Rusko, Německo a Itálie prováděly společnou politiku vůči Turecku v tom smyslu, aby přiměly tuto zemi odpoutat se bez ztráty tváře od svých závazků k Anglii, které stěží vyhovují těmto třem zemím. Turecko by se tak stalo nejen členem velmocenské koalice směřující proti rozšíření války a k brzkému nastolení míru, ale bylo by i ochotno dobrovolně škrtnout montreuxskou konvencí a v součinnosti s těmito třemi zeměmi vypracovat novou koncepci o Úžinách, která by uspokojila spravedlivé požadavky všech a

poskytla Rusku určitá zvláštní privilegia. Za těchto okolností by společně mohly uvážit, zda by nebylo možné uznat územní integritu Turecka.

Říšský ministr zahraničních věcí shrnul problematiku prohlášením, že zahrnuje tyto body:

1. Společně uvážit, jak by země Trojstranného paktu mohly dosáhnout nějaké dohody se Sovětským svazem, vyjadřující solidaritu Sovětského svazu s cílem Trojstranného paktu, jímž je zabránit rozšíření války a rychlé nastolení světového míru.

Dále by se měly upřesnit společné otázky, na nichž chtějí země spolupracovat, a konečně by měl být vysloven souhlas se vzájemným respektováním zájmů druhých. Taková by přibližně měla být vůdčí linie pro zamýšlenou dohodu. Podrobnosti by byly prodiskutovány později. Jestliže sovětská vláda shledá tyto důvody přijatelnými, mohlo by následovat společné prohlášení sovětské vlády a mocností Trojstranného paktu, vyzývající k rychlému nastolení míru.

2. Společně prozkoumat, zda by se nějakým způsobem mohly vyjasnit příští dlouhodobé zájmy čtyř zemí.

3. Včlenit i záležitosti Turecka a Úžin.

U všech těchto bodů dlužno mít na paměti, že si říšský ministr zahraničních věcí dosud nepřeje předkládat konkrétní návrhy; předložil pouze shrnutí myšlenek, které Vůdce a on měli na mysli, když zaslali dopis Stalinovi. Kdyby však sovětská vláda shledala tyto myšlenky přijatelnými, říšský ministr zahraničních věcí by byl zcela ochoten přijet do Moskvy a prohovořit tyto věci osobně se Stalinem. Rád by věděl, zda by byla na prospěch věci souběžná přítomnost jeho italského a japonského kolegy, kteří, pokud ví, by byli rovněž připraveni přijet do Moskvy. Přirozeně že vztah Ruska k Ose právě tak jako vztahy mezi Ruskem a Japonskem by napřed musely být vyjasněny cestou diplomatických kanálů.

Závěrem učinil říšský ministr zahraničních věcí poznámku, týkající se jeho nedávného rozhovoru s čínským velvyslancem. Nebyl k tomuto rozhovoru nikým vyváděn, existovaly však náznaky, že by Japonci neměly žádných námitek. V souladu s úsilím o brzké zakončení války se sám sebe ptal, zda by se nenaskytla možnost urovnat spory mezi Čankajškem a Japonskem. V žádném případě nenavrhl německé zprostředkování, avšak vzhledem k dávným a přátelským stykům mezi Čínou a Německem informoval pouze maršála Čankajška o německém stanovisku. Japonsko se chystá uznat nankinskou vládu; na druhé straně kolují zprávy o tom, že Japonsko i Čína si přejí nalézt kompromis. Nelze s jistotou stvrdit, zda tyto zprávy mají reálný podklad. Bylo by však bezpochyby dobře, kdyby se dal nalézt nějaký kompromis mezi těmito dvěma zeměmi. Z tohoto důvodu on (říšský ministr zahraničních věcí) si povolal čínského velvyslance, aby mu sdělil německé hledisko v této otázce, neboť nepovažuje za nemožné, že už něco mezi Japonskem a Čínou začalo, o čemž by si přál Molotova během této výměny názorů informovat.

Molotov souhlasil se zmínkou, která se týkala pokroku v čínsko-japonské dohodě, a na prohlášení říšského ministra zahraničních věcí odpověděl tím, že řekl, že jsou pro něj neobyčejně zajímavá a že výměna názorů o těchto rozsáhlých problémech, týkajících se nejenom Německa a sovětského Ruska, ale právě tak i ostatních států, by byla vskutku užitečná. Velmi dobře porozuměl prohlášením říšského ministra zahraničních věcí o značné důležitosti Trojstranného paktu. Jako zástupce neválčící země musí však požadovat řadu objasnění, aby mohl lépe posoudit význam tohoto paktu. Hovořil-li pakt o Novém pořádku v Evropě a o Velké východoasijské oblasti, pak koncepce *Velké východoasijské oblasti* zůstala zcela vágní, přinejmenším pro člověka, který se příprav paktu nezúčastnil. Bylo by proto pro něj důležité, aby obdržel přesnější definici této koncepce. Rovněž účast Sovětského svazu na akcích nastíněných říšským ministrem zahraničních věcí se musí podrobně prodiskutovat, a to nejen v Berlíně, nýbrž i v Moskvě.

Říšský ministr zahraničních věcí odpověděl, že koncepce *Velké východoasijské oblasti* byla i pro něho nová a nebyla ani jemu podrobně definována. Tato formulace byla navržena v posledních dnech jednání, která, jak již řečeno, probíhala velmi rychle. Může však prohlásit, že koncepce *Velké východoasijské oblasti* nemá nic společného se životními sférami ruského vlivu. Během jednání o paktu, jak již uvedeno, prvním diskutovaným bodem bylo, že nesmí být do paktu včleněno nic, co by přímo či nepřímo směřovalo proti Rusku.

Molotov odpověděl, že pro delimitaci sfér vlivu na poměrně delší časové období je nutná přesnost. Proto žádal, aby byl informován o stanovisku autorů paktu nebo alespoň o stanovisku říšské vlády v tomto ohledu. Pro delimitaci sfér vlivu mezi Německem a Ruskem je nutná zvláštní opatrnost. Ustanovení těchto sfér vlivu v uplynulém roce bylo pouze částečným řešením, které zastaralo a ztratilo na významu ve světle nedávných okolností a událostí, s výjimkou finské otázky, o níž by chtěl promluvit později. Trvalé řešení si nutně vyžádá určitý čas. V této souvislosti si Rusko především přeje dorozumění s Německem, a teprve potom s Japonskem a Itálií, poté, až by předem obdrželo přesnou informaci o významu, podstatě a cílech Trojstranného paktu.

V tomto bodě byla romluva přerušena, aby byl ruským delegátům poskytnut čas na snídani v úzkém kruhu, než započne rozhovor s Vůdcem.

Schmidt

(ministr)

Berlín, 13. listopadu 1940

D O K U M E N T č. 4 6

12. listopadu 1940

MEMORANDUM O ROZHOVORU, KTERÝ VEDL VŮDCE S
PŘEDSEDOU RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ A LIDOVÝM
KOMISAŘEM ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ MOLOTOVEM ZA

PŘÍTOMNOSTI ŘÍŠSKÉHO MINISTRA ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ,
ZÁSTUPCE LIDOVÉHO KOMISAŘE DĚKANOZOVA A
ROVNĚŽ VELVYSLANECKÉHO RADY HILGERA A PANA
PAVLOVA, JAKOŽTO TLUMOČNÍKA, 12. LISTOPADU 1940.

S t á t n í t a j e m s t v í

Füh. 32/40 g.Rs.

Po několika pozdravných slovech prohlásil Vůdce, že idea, kterou má při současných rozhovorech nejvíce na mysli, je taková: V životě národů je vskutku obtížné položit základ pro budoucí dlouhodobý vývoj, neboť vznik konfliktů bývá často silně ovlivněn osobními činiteli; nicméně věří, že je nutno pokusit se zajistit rozvoj národů dokonce i na dlouhé časové období, pokud by bylo možné, aby se odstranily třenice a aby se předem zabránilo konfliktům, jestliže by to bylo v lidských silách. Je zejména správné, že takové národy, jakými jsou německý a ruský národ, mají v čele muže, kteří disponují dostatečnou autoritou, aby řídili rozvoj svých zemí určitým směrem. Nadto ještě v případě Ruska a Německa jde o dva mohutné národy, které od přírody nemusí mít žádné zájmové spory, jestliže každý z nich pochopí, že i druhý vyžaduje určité životní nezbytnosti, bez jejichž zajištění není jeho existence možná. Kromě toho mají obě země vládní systémy, které nevedou válku pro samotnou válku, ale potřebují mír více nežli válku, aby splnily své vnitřní poslání. Vzhledem k životním potřebám zvláště na hospodářském poli by bylo vskutku možné, aby dosáhly vzájemné dohody, která by vedla k mírové spolupráci mezi těmito zeměmi a která by překročila životní dráhu současných vůdců.

Poté, co Molotov vyslovil naprostý souhlas s těmito argumenty, Vůdce pokračoval, že je očividně obtížným úkolem naplánovat pro dlouhé období vývoj mezi národy a zeměmi. Věří však, že by bylo možné jasně a přesně vypracovat určitá všeobecná stanoviska, zcela nezávislá od osobních motivací, která by brala zřetel na politické i hospodářské zájmy národů takovým způsobem, že by byly dány jisté záruky vylučující na poměrně dlouhou dobu konflikty. Situace,

za níž se vedou dnešní rozhovory, je charakterizována skutečností, že Německo je ve válce, kdežto sovětské Rusko nikoli. Válečný stav ovlivnil mnohá opatření podniknutá Německem. Mnohé kroky, které muselo v průběhu války učinit, vyplynuly z vedení války a nemohly být předvídaný při jejím vzniku. Vcelku vzato, nejenom Německo, ale i Rusko získalo veliké výhody. Dále nutno vzít v úvahu, že politická spolupráce během jednoho roku své existence měla pro obě země cenu velikou.

Molotov prohlásil, že je tomu zcela tak.

Vůdce dále konstatoval, že pravděpodobně ani jeden z obou národů nesplnil stoprocentně svá přání. Avšak v politickém životě i dvaceti či pětadvacetiprocentní realizace požadavků je dobrým výsledkem. Myslí, že ne každé přání je v budoucnu splnitelné, že však dva největší národy v Evropě, půjdou-li společnou cestou, získají každopádně více, než kdyby pracovaly proti sobě. Budou-li stát při sobě, dostane se vždy oběma zemím mnohých výhod. Kdyby však pracovaly proti sobě, měly by z toho jediný zisk třetí země.

Molotov odpověděl, že Vůdcova argumentace je naprosto správná a byla potvrzena dějinami; že je však zvláště použitelná i v současné době.

Vůdce pak pokračoval a pravil, že vycházejí z těchto myšlenek znovu zcela střízlivě uvažoval o německo-ruské spolupráci nyní, kdy vojenské operace jsou už prakticky skončeny.

Válka kromě toho způsobila komplikace, které si Německo nepřálo, které ho však přiměly, aby čas od času vojensky reagovalo na jisté události. Vůdce potom vyličil Molotovovi průběh válečných operací až do současnosti, průběh, který způsobil, že Anglie už nemá na kontinentě žádného spojence. Podrobně popsal vojenské operace proti Anglii, které jsou nyní v chodu a zdůraznil vliv povětrnostních podmínek na tyto operace. Anglická odvetná opatření jsou směšná a ruští pánové se mohli sami přesvědčit z první ruky, jakým výmyslem jsou údajné destrukce v Berlíně. Jakmile se povětrnostní podmínky zlepší, Německo se přichystá na velký a poslední úder proti Anglii. Zatím však je jeho úkolem nejenom práce na vojenských přípravách k této poslední bitvě, ale rovněž ujasnění politických důsledků, jejichž význam se projeví jak nyní, tak i po vynesení tohoto trumfu. Proto znovu zkoumal vztahy s Ruskem, nikoli v negativním duchu, nýbrž s úmyslem upravit je pozitivně - pokud možno na dlouhý časový úsek. Dospěl přitom k několika závěrům:

1. Německo se nesnaží získat od Ruska vojenskou pomoc.
2. Vzhledem k ohromnému rozsahu války bylo Německo ve svém úsilí čelit Anglii přinuceno vniknout do vzdálených území, na nichž nemá zásadně ani politicky, ani ekonomicky žádný zájem.
3. Existují ovšem jisté požadavky, jejichž plný význam vynikl teprve během války, jež však jsou pro Německo absolutně nezbytné. K nim patří jisté zdroje surovin, jež Německo považuje za maximálně životně důležité a naprosto nepostradatelné. Pan Molotov si patrně uvědomuje, že v tom či onom případě došlo k odchylkám od koncepce zájmových sfér dohodnutých Stalinem a říšským ministrem zahraničních věcí. Tyto odchylky vznikly v některém případě již během ruských operací proti Polsku. V některých případech on (Vůdce), uvažuje-li chladně o německých a ruských zájmech, není ochoten ke koncesím, uvědomuje si však, že bylo žádoucí vyjít na půl cesty vstříc ruským potřebám, kupříkladu v záležitosti Litvy. Z ekonomického hlediska měla, pravda, Litva pro nás určitou důležitost, ale z politického hlediska jsme uznali nutnost normalizovat situaci v tomto celém prostoru, abychom tak v budoucnosti zabránili duchovní obnově snah, které by byly s to způsobit napětí mezi oběma zeměmi, Německem a Ruskem. V jiném případě, v jižním Tyrolsku, totiž zaujalo Německo podobnou pozici. Avšak v průběhu války vznikly pro Německo okolnosti, které nemohlo při vzniku války předvídat, které však nutno z hlediska vojenských operací pokládat za absolutně životně důležité.

Nyní on (Vůdce) přemýšlí o otázce, jak - nehledě na drobné bezprostřední úvahy - v hrubých rysech vyjasnit pro budoucnost spolupráci Německa a Ruska a jakým směrem se má ubírat příští německo-ruský vývoj. V tomto ohledu jsou pro Německo důležitá tato stanoviska:

1. Potřeba životního prostoru (nedostatek prostoru). V průběhu války získalo Německo tak rozsáhlá území, že bude potřebovat sto let k jejich plnému využití.
2. Je nutná jistá koloniální expanze v centrální Africe.
3. Německo potřebuje určité suroviny, jejichž dodávky se musí za všech okolností zajistit. A
4. na určitých územích nemůže dovolit vznik nepřátelských leteckých či námořních základen.

Ruské zájmy však nebudou v žádném případě dotčeny. Ruské impérium se může rozvíjet, aniž by v nejmenším narušilo německé zájmy. (Molotov pravil, že je tomu zcela tak.) Jestliže si obě země uvědomí tuto skutečnost, mohou spolupracovat ku vzájemnému prospěchu a mohou si vzájemně ušetřit potíže, třenice a nervózní napětí. Je naprosto zřejmé, že Německo a Rusko nebudou nikdy jedním světem. Obě země budou vždy existovat odděleně jako dva mocní činitelé světa. Každá z nich může sama určit svou budoucnost, bude-li brát zřetel na zájmy druhé země. Německo samotné nemá zájmy v Asii, kromě všeobecných hospodářských a obchodních zájmů. Nemá tu zejména žádné koloniální zájmy. Nadto ví, že eventuální koloniální oblasti v Asii případnou pravděpodobně Japonsku. Jestliže by náhodou i Čína byla vtažena do okruhu probuzených národů, musely by veškeré koloniální aspirace na samém začátku zklamat vzhledem k postoji lidových mas, které tam žijí.

V Evropě existuje mnoho styčných bodů mezi Německem, Ruskem a Itálií. Každá z těchto tří zemí si pochopitelně přeje přístup k otevřenému moři. Německo žádá východ ze Severního moře. Itálie odstranění zábrany v podobě Gibraltaru a rovněž Rusko se snaží dosáhnout oceánu. Otázkou nyní je, jaké vyhlídky mají tyto velké země, aby skutečně dosáhly volného přístupu k oceánu, aniž by se zároveň zapletly v této věci do vzájemného konfliktu. To je také stanovisko, z něhož on hledí na organizaci evropských poválečných vztahů. Vedoucí státníci Evropy musejí zabránit, aby tato válka zrodila válku novou. Záležitosti proto musí být uspořádány tak, aby - alespoň pro dohlednou budoucnost - nemohly vzniknout nové konflikty.

V tomto smyslu hovořil on (Vůdce) s francouzskými státníky a věří, že mezi nimi našel jisté sympatie pro uspořádání, které by na poměrně dlouhou dobu vytvořilo snesitelné podmínky a které by všem zúčastněným přineslo výhody, i když pouze potud, pokud nebude opět bezprostředně hrozit nová válka. Co se týče úvodní části mírové smlouvy s Francií, zdůraznil Pétainovi a Lavalovi, že dokud trvá válka s Anglií, nesmí být podniknut žádný krok, jenž by byl jakýmkoli způsobem neslučitelný s podmínkami pro ukončení války s Velkou Británií.

Další podobné problémy existují i jinde, ale jsou závislé pouze na trvání války. Tak například Německo nemá nikde na Balkáně politické zájmy a vyvíjí tam v současnosti aktivitu výhradně proto, že si musí zabezpečit určité suroviny. Jsou to čistě vojenské zájmy, jejichž zajištění není příjemným úkolem, protože

například v Rumunsku musejí být německé vojenské síly udržovány sta kilometrů daleko od zásobovacích center.

Z různých důvodů je pro Německo nepřijatelná představa, že by Anglie měla získat opěrné body v Řecku, aby si tam zřídila letecké a námořní základny. Říše je nucena tomu za všech okolností zabránit.

Pokračování ve válce za těchto podmínek je ovšem nežádoucí. Proto si Německo přálo ukončit válku po dokončení polského tažení. Tehdy mohly Anglie i Francie dosáhnout míru bez osobních obětí; daly však přednost pokračovat ve válce. Přirozeně, že také z krve se rodí právo a je nepřipustné, aby některé země vyhlásily a vedly válku, aniž by potom za ni zaplatily. On (Vůdce) to dal na srozuměnou Francouzům. Za současného stavu vývoje však vzniká otázka, které země zodpovědné za válku musí zaplatit víc. Na každý pád by bylo dalo Německo loni přednost ukončit válku a demobilizovat své armády, aby se mohlo vrátit k mírové práci, neboť z hospodářského hlediska je každá válka špatným obchodem. Dokonce i vítěz musí převzít náklady před válkou, během ní i po válce, ač by svého cíle mohl dosáhnout mnohem levněji mírovým způsobem.

Molotov souhlasil s tímto názorem a prohlásil, že v každém případě je daleko dražší dosáhnout cíle vojenskými prostředky nežli mírovou cestou. Vůdce dále zdůraznil, že za současných okolností je Německo válečným vývojem nuceno k aktivitě v oblastech, o něž se politicky nezajímá, na nichž má však svrchované hospodářské zájmy. Nicméně sebezáchova absolutně vyžaduje tento kurs. Avšak tato německá aktivita - vynucená ve zmíněných oblastech - nepředstavuje žádnou překážku pro mírové uspořádání světa, které přijde později na pořad dne a které přinese národům razícím si cestu ke shodnému cíli to, v co doufaly.

Kromě toho existuje i problém Ameriky. Spojené státy nyní provádějí imperialistickou politiku. Nebojují za Anglii, nýbrž se pouze snaží získat nadvládu nad britskou říší. Přinejlepším pomáhají Anglii proto, aby zvyšovaly své zbrojení a aby získáním základen posílily vlastní vojenskou moc. Ve vzdálené budoucnosti vznikne otázka, zda se ustaví široká solidarita zemí, které by mohly mít zájem na případném rozšíření sféry vlivu této anglosaské mocnosti, jež má nepochybně mnohem solidnější základ nežli samotná Anglie. V tomto případě - jenž sice není věcí bezprostřední budoucnosti, neboť nikoli v roce 1945, ale nejdříve v roce 1970 nebo 1980 - by byla svoboda ostatních

národů vážně ohrožena touto anglosaskou velmocí. Na každý pád se musí evropský kontinent nyní sám přizpůsobit tomuto vývoji a společně postupovat proti Anglosasům i proti veškerým jejich pokusům zřít tu nebezpečné základny. Proto se on podjal výměny názorů s Francií, Itálií a Španělskem, aby společně s těmito zeměmi vytvořil v celé Evropě a Africe jakýsi druh Monroeovy doktríny a aby zavedl novou společnou koloniální politiku, v jejímž rámci by všechny zúčastněné mocnosti mohly pro sebe žádat pouze tak veliké koloniální území, jež by mohly skutečně využít. V jiných oblastech, v nichž je Rusko mocností s dominujícím postavením, musí mít ovšem jeho zájmy přednost. Toho by se dosáhlo ve veliké koalici mocností, která, vedena střízlivým chápáním skutečností, by určovala individuální zájmové sféry a současně by je bránila proti ostatnímu světu. Bude zajisté obtížným úkolem zorganizovat takovou koalici zemí; přesto však zřít ji nebude tak těžké, jako ji udržet.

Vůdce pak přešel k německo-ruským snahám. Rozumí dokonale ruským pokusům získat nezamrzající přístavy s absolutně bezpečným přístupem k volnému moři. Německo si neobyčejně rozšířilo životní prostor ve svých nynějších východních provinciích, Přinejmenším polovina z těchto oblastí však musí být považována za ekonomickou nezbytnost. Pravděpodobně ani Rusko ani Německo nedosáhly všeho, co si předsevzaly. Na každý pád ale obě strany dosáhly velkých úspěchů. Pohlédneme-li na zbývající záležitosti velkoryse a vezmeme-li náležitě v úvahu, že Německo stále ještě válčí a musí se zabývat oblastmi, které samy o sobě nemají pro něj politický význam, mohli bychom i v budoucnu dosáhnout podstatných zisků pro oba partnery. V této souvislosti se Vůdce opět vrátil k Balkánu a opakoval, že Německo by ihned čelilo vojenskou akcí každému anglickému pokusu získat opěrný bod v Soluni. Má stále na paměti nepříjemné vzpomínky na soluňskou frontu z poslední války.

Na Molotovovu otázku, v čem představuje Soluň nebezpečí, Vůdce poukázal na blízkost rumunských naftových polí, které Německo hodlá za všech okolností bránit. Jakmile však bude nastolen mír, německé jednotky opět okamžitě Rumunsko opustí.

V dalším průběhu rozhovoru tázal se Vůdce Molotova, jakým způsobem zamýšlí Rusko zabezpečit své zájmy v Černém moři a v Úžinách. Německo by bylo vždy připraveno přispět ke zlepšení ruské pozice v Úžinách.

Molotov odpověděl, že Vůdcovo prohlášení bylo obecné povahy a že všeobecně může s jeho úvahami souhlasit. Je rovněž toho názoru, že by sloužilo jak zájmům Německa tak i Sovětského svazu, kdyby obě země spolupracovaly a nebojovaly proti sobě. Před jeho odjezdem z Moskvy mu Stalin dal přesné instrukce a vše, co nyní řekne, ztotožňuje se se Stalinovým míněním. Souhlasí s Vůdcovým názorem, že oba partneři dosáhli závažného prospěchu z německo-ruské dohody. Německo získalo bezpečné zázemí, což, jak je všeobecně známo, mělo velký význam pro další průběh událostí během jednoho roku války. Rovněž v Polsku získalo Německo podstatné hospodářské výhody. Výměnou Litvy za Lublinské vojvodství se zamezilo všem případným třenicím mezi Ruskem a Německem. Německo-ruskou dohodu z minulého roku je tedy možno pokládat za splněnou, s výjimkou jednoho bodu, a to Finska. Finská otázka není stále ještě vyřešena a on se ptá, zda mu Vůdce může říci, je-li ještě v platnosti německo-ruská dohoda týkající se Finska. Podle názoru sovětské vlády se zde nic nezměnilo. Podle názoru sovětské vlády také německo-ruská dohoda z minulého roku představuje pouze částečné řešení. Mezitím vyvstaly nové záležitosti, které rovněž musejí být vyřešeny.

Molotov se poté zabýval otázkou významu Trojstranného paktu. Co má znamenat Nový pořádek v Evropě a v Asii a jaká role má v něm připadnout Sovětskému svazu? Tyto záležitosti musejí být probrány během berlínských rozhovorů a během předpokládané návštěvy říšského ministra zahraničních věcí v Moskvě, s níž Rusové napevno počítají. Nadto musí být vyjasněny záležitosti týkající se balkánských a černomořských zájmů Ruska se zřetelem na Bulharsko, Rumunsko a Turecko. Pro ruskou vládu by bylo snažší, přesněji odpovědět na otázky vznesené Vůdcem, kdyby mohla obdržet právě zmíněné vysvětlení. Měla by zájem na Novém pořádku v Evropě, zejména na rychlosti zavádění a formě Nového pořádku. Ráda by si však učinila představu o hranicích takzvané Velké východoasijské oblasti.

Vůdce odpověděl, že Trojstranný pakt má za účel upravit vztahy v Evropě ve shodě s přirozenými zájmy evropských zemí, v důsledku čehož se nyní Německo obrací na Sovětský svaz, aby se vyjádřil o svých zájmových oblastech. V žádném případě nelze provést jakékoliv uspořádání bez spolupráce Sovětského svazu. To platí nejen pro Evropu, nýbrž i pro Asii, kde sám Sovětský svaz se má podílet na definici Velké východoasijské oblasti a na určení svých požadavků v jejím rámci. Německou rolí je v tomto případě role prostředníka. Rusko na žádný pád nebude postaveno před *fait accompli*.

Jestliže se Vůdce snažil o ustavení výše zmíněné koalice velmocí, tím nejsložitějším problémem se mu nezdály německo-ruské vztahy, nýbrž otázka, bude-li možná spolupráce mezi Německem, Francií a Itálií. Teprve nyní věří, že tuto otázku lze zodpovědět kladně a poté, kdy tři mocnosti přijaly v hrubých rysech toto uspořádání, uznal za vhodné navázat kontakt se sovětským Ruskem s tím účelem, aby se vyřešily otázky Černého moře, Balkánu a Turecka.

V závěru Vůdce shrnul diskusi prohlášením, že do určité míry znamenala první krok k dosažení úplné spolupráce v problematice západní Evropy, jež má být vyřešena Německem, Itálií a Francií a zároveň i v záležitostech Východu, které se významně týkají Ruska a Japonska, jimž však Německo nabízí své dobré služby jako zprostředkovatel. Jde o to, aby se čelilo všem snahám Ameriky "vydělávat na Evropě peníze". Spojené státy nemají co pohledávat ani v Evropě ani v Africe ani v Asii.

Molotov vyjádřil svůj souhlas s Vůdcovým prohlášením o roli Ameriky a Anglie. Účast Ruska na Trojstranném paktu mu připadá v zásadě zcela přijatelnou s podmínkou, že Rusko tu bude spolupůsobit jako partner a nikoli pouze jako objekt. V tom případě nevidí žádné překážky pro účast Sovětského svazu ve společném úsilí. Avšak cíl a význam Paktu musí být nejprve více upřesněn, zejména co do vymezení Velké východoasijské oblasti.

Vzhledem k možnému leteckému náletu byla rozmluva v tomto přerušena a odložena na příští den. Vůdce slíbil Molotovovi, že s ním podrobně probere záležitosti, které se vynořily během rozhovoru.

Schmidt

Berlín, 16. listopadu 1940

D O K U M E N T č. 4 7

MEMORANDUM O ROZHOVORU, KTERÝ VEDL VŮDCE S PŘEDSEDOU RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ MOLOTOVEM ZA PŘÍTOMNOSTI ŘÍŠSKÉHO MINISTRA ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ A ZÁSTUPCE LIDOVÉHO KOMISAŘE ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ DĚKANOZOVA A ROVNĚŽ VELVYSLANECKÉHO RADY HILGERA A PANA PAVLOVA V ROLI TLUMOČNÍKA, V BERLÍNĚ 13. LISTOPADU 1940

Füh. 33/40

Vůdce se odvolal na Molotovovu poznámku během včerejší rozmluvy, podle níž německo-ruská dohoda byla splněna "s výjimkou jednoho bodu - totiž Finska"!

Molotov vysvětlil, že tato poznámka se týkala nejenom německo-ruské dohody, ale zejména i tajného protokolu.

Vůdce odpověděl, že v tajném protokolu byly vyznačeny zóny vlivu a sféry zájmů a rozděleny mezi Německo a Rusko. Pokud jde o otázku skutečného prisvojení majetku, Německo se řídilo dohodami, což se o ruské straně zcela říci nedalo. Německo rozhodně neobsadilo žádné území, které by spadalo do ruské sféry vlivu.

O Litvě byla řeč již včera. Nemůže být pochyb, že v tomto případě došlo ke změně v původní německo-ruské dohodě v podstatě z ruského podnětu. Zda by vskutku vznikly potíže z rozdělení Polska - jimž se chtěli Rusové vyhnout, jak oddůvodňovali ve svém návrhu - ponechme stranou debaty. Na každý pád Lublinské vojvodství nebylo z hlediska hospodářského žádnou náhradou za Litvu. Němci nicméně nahlédli, že v průběhu událostí vznikla situace, která vyžadovala revizi původní dohody.

Totéž se týkalo Bukoviny. Přísně vzato, v původní dohodě Německo vyjádřilo svůj nezáměr pouze na Besarábii. Přesto i v tomto případě uznalo, že změna dohody by v jistých ohledech byla výhodná pro oba partnery.

Záležitost s Finskem je podobná. Německo tam nemá žádné politické zájmy. O tom ruská vláda ví. Během rusko-finské války Německo úzkostlivě plnilo všechny závazky plynoucí z jeho veskrze blahovlnné neutrality.

Molotov zde poznamenal, že ruská vláda neměla žádného důvodu kritizovat německý postoj během tohoto konfliktu.

V této souvislosti Vůdce rovněž uvedl, že dokonce zadržoval lodě v Bergenu, které dodávaly zbraně a střelivo Finsku, k čemuž ve skutečnosti Německo nemělo oprávnění. Německo proti sobě vyvolalo vážné protesty ostatního světa, zvláště Švédska, kvůli svému postoji během rusko-finské války. V důsledku toho muselo v pozdější norské kampani podstoupit vážné riziko a vyčlenit značný počet divizí k ochraně proti Švédsku, což by jinak nebylo nutné.

Reálná situace je taková: v souladu s německo-ruskou dohodou Německo uznalo, že politicky představuje Finsko pro Rusko zemi prvořadého zájmu a leží v jeho sféře vlivu. Přesto Německo musí mít na zřeteli tyto dvě okolnosti:

1. Po dobu války je silně zainteresováno na dodávkách niklu a dřeva z Finska a
2. nepřeje si žádný nový konflikt v Baltském moři, jenž by dále omezil svobodu plavby v jedné z mála oblastí obchodního loďstva, která mu ještě zbývá. Je naprosto nesprávné tvrdit, že německé jednotky okupovaly Finsko. Pravda, tyto jednotky byly odeslány do Kirkenes přes Finsko, o čemž bylo Rusko oficiálně Německem informováno. Vzhledem k délce trasy musely transporty dvakrát či třikrát zastavit na finském území. Jakmile však přeprava stanovených vojenských kontingentů skončí, nebudou už přes Finsko vysílány žádné další jednotky. On (Vůdce) zdůraznil, že oba, Německo i Rusko, mají přirozený zájem nedopustit, aby se Baltské moře stalo opět bojovou oblastí. Od doby rusko-finské války se změnila podmínka vojenských operací, neboť Anglie disponuje bombardéry a torpédoborci s velkým akčním rádiem. Angličané mají proto možnost získat základny na finských letištích.

Dále existuje čistě psychologický faktor, jenž je zvláště tíživý. Finové se statečně bránili a dobyli si sympatií ve světě, zejména ve Skandinávii. Rovněž v

Německu se lidé za rusko-finské války jaksí znepokojovali pozicí, kterou Německo muselo na základě dohody s Ruskem zaujmout a skutečně i zaujalo. Vzhledem k výše zmíněným okolnostem si Německo nepřeje žádné nové války s Finskem. Oprávněné ruské požadavky tím přesto nebudou dotčeny. Německo to znovu a znovu dokázalo svým postojem v různých záležitostech, mezi jiným i ve věci opevnění Alandských ostrovů. Dokud bude trvat válka, budou však jeho hospodářské zájmy ve Finsku stejně důležité jako v Rumusku. Německo očekává, že bude brán ohled na tyto zájmy tím spíše, že samo svého času projevilo pochopení pro ruská přání v záležitosti Litvy a Bukoviny. Každopádně nemá ve Finsku nejmenší politický zájem a plně respektuje skutečnost, že tato země spadá do ruské sféry vlivu.

Ve své odpovědi Molotov uvedl, že dohoda z roku 1939 počítala s jistým stadiem vývoje, jež bylo završeno skončením polské války, zatímto druhé stadium se uzavřelo porážkou Francie a nyní se tedy nalzáme ve třetí etapě. Odvolával se na původní dohodu, v níž tajný protokol upřesnil společnou německo-ruskou hranici a v němž se vyřešily záležitosti spojené s přilehlými baltskými zeměmi i s Rumunskem, Finskem a Polskem. Co se týče zbývajících věcí, souhlasil s Vůdcovými poznámkami o úpravách. Kdyby však chtěl bilancovat situaci vzniklou po porážce Francie, musel by konstatovat, že německo-ruská dohoda nebyla bez vlivu na velká německá vítězství.

Pokud šlo o revizi původní dohody ohledně Litvy a Lublinského vojvodství, Molotov poukázal, že by Sovětský svaz nebyl naléhal na tuto změnu, kdyby si to Německo bylo nepřálo. Věří však, že nové řešení bylo v zájmu obou stran.

V tomto bodě si vzal slovo říšský ministr zahraničních věcí a pravil, že Rusko zajisté tuto změnu nestavělo jako absolutní podmínku, nicméně velmi silně na ni naléhalo.

Molotov tvrdil, že sovětská vláda by byla neodmítla ponechat záležitosti ve stavu, v jakém je určil původní dokument. Každopádně však Německo dostalo za svůj ústupek v Litvě náhradu na polském území.

Vůdce namítl, že z ekonomického hlediska nelze tuto výměnu považovat za rovnocennou náhradu.

Molotov se pak zmínil o pruhu litevského území a zdůraznil, že sovětská vláda v této záležitosti stále ještě nedostala jasnou německou odpověď. Očekává však zaujetí stanoviska.

Pokud jde o Bukovinu připustil, že představovala dodatečné území, o němž se v tajném protokolu nehovořilo. Rusko zprvu omezilo své požadavky na severní Bukovinu. Za současných poměrů však Německo musí pochopit ruský zájem na jižní Bukovině. Rusko ale neobdrželo odpověď ani na otázku, týkající se této věci. Namísto toho se Německo zaručilo za celé rumunské území a zcela opomenulo ruská přání ohledně jižní Bukoviny.

Vůdce odpověděl, že ze strany Německa by bylo už závažným ústupkem, kdyby Rusko okupovalo i jen část Bukoviny. Podle ústní dohody spadaly bývalé rakouské oblasti do německé sféry vlivu. Kromě toho oblasti spadající do ruské zóny byly jmenovitě určeny: například Besarábie. Avšak v oněch dohodách nepadlo ani slovo o Bukovině. Konečně ani přesný význam výrazu "sféra vlivu" nebyl dále definován. Na každý pád Německo ani v nejmenším neporušilo dohodu v této věci. Na Molotovovu námitku, že změna týkající se pásma litevského území a Bukoviny nemá velkého významu ve srovnání se změnami, kterých Německo docílilo někde jinde vojenskou silou, Vůdce odpověděl, že takzvané "změny vojenskou silou" nebyly předmětem dohody vůbec.

Molotov však trval na svém předchozím názoru, že změny, jichž si přálo Rusko, byly bezvýznamné.

Vůdce odpověděl, že má-li německo-ruská spolupráce i v budoucnu vykazovat pozitivní výsledky, musí sovětská vláda pochopit, že Německo je zataženo do boje na život a na smrt, který za všech okolností hodlá úspěšně završit. Z toho důvodu potřebuje jistý počet nezbytných předpokladů, závisejících na ekonomických a vojenských faktorech, které si Německo chce všemi prostředky pro sebe zabezpečit. Kdyby byl Sovětský svaz v podobné situaci, Německo by muselo projevit a také by projevilo podobné pochopení pro ruské potřeby. Podmínky, které si Německo hodlá zabezpečit, nejsou v protikladu s dohodami uzavřenými s Ruskem. Že si Německo přeje zamezit válce s nepředvídatelnými následky v Baltském moři neznamena žádná porušení německo-ruských dohod, podle nichž Finsko spadá do ruské sféry vlivu. Záruka daná na žádost a přání rumunské vlády neznamena porušení dohod o Besarábii. Sovětský svaz si musí uvědomit, že v rámci jakékoli širší spolupráce obou zemí mohou být

docíleny výhody zcela jiného rozsahu, nežli bezvýznamné změny, o nichž je nyní řeč. Bylo by možné dosáhnout mnohem větších úspěchů za předpokladu, že Rusko nebude hledat prospěch v oblastech, na nichž má Německo zájem po dobu trvání války. Příští úspěchy budou tím větší, čím účinněji se Německu a Rusku podaří bok po boku bojovat proti ostatnímu světu a budou o to menší, jestliže se obě země postaví proti sobě čelem. V prvním případě nebude na světě síly, která by je mohla ohrozit. Ve své odpovědi Molotov vyjádřil souhlas s posledními závěry Vůdce. V této souvislosti podtrhl stanovisko sovětských vůdců, zvláště Stalina, že by bylo možné a žádoucí posílit a zaktivizovat vztahy mezi oběma zeměmi. Aby však bylo možné dát těmto vztahům trvalý základ, musely by být vyjasněny i záležitosti druhořadého významu, jež však kazí ovzduší německo-ruských vztahů. K těmto záležitostem patří Finsko. Kdyby mezi Německem a Ruskem panovala dobrá shoda, mohla by být celá záležitost vyřízena bez války, avšak v tom případě by nesměly být ve Finsku německé jednotky a nesměly by se ani konat v této zemi politické demonstrace proti sovětoruské vládě.

Vůdce odpověděl, že druhý bod nemůže být předmětem debaty, protože Německo s těmito záležitostmi nemá nic společného. Mimochodem, demonstrace mohou snadno vzniknout, a je pak velmi těžké stanovit, kdo byl pravým původcem. Co se však týče německých jednotek, může dát ujištění, že bude-li dosaženo celkového řešení, německé jednotky se už ve Finsku neobjeví.

Molotov odpověděl, že demonstracemi rovněž rozumí vysílání finských delegací do Německa nebo přijímání prominentních Finů v Německu. Nadto okolnost, že ve Finsku jsou německé jednotky, vedla k dvojakému postoji ze strany Finska. Tak například jsou ražena hesla, že "nikdo není Finem, kdo schvaluje poslední rusko-finskou mírovou smlouvu" a podobně.

Vůdce odpověděl, že Německo vždy vykonávalo pouze uklidňující vliv a že radilo Finsku a zvláště Rumunsku, aby přijalo ruské požadavky.

Molotov odpověděl, že sovětská vláda považuje za svou povinnost definitivně vyřešit a vyjasnit finskou otázku. V tomto směru nejsou zapotřebí žádné další dohody. Stará německo-ruská dohoda zařadila Finsko do ruské sféry vlivu.

Vůdce závěrem k tomuto bodu prohlásil, že Německo si nepřejí válku v Baltském moři a že nutně potřebuje Finsko jako dodavatele niklu a dřeva. Na rozdíl od Ruska není politicky zainteresováno a neokupuje žádné finské území.

Mimochodem, tranzit německých jednotek skončí během několika dní. Nebudou tam vyslány už žádné další jednotky. Rozhodující otázkou pro Německo je, zda Rusko má v úmyslu rozpoutat válku s Finskem.

Molotov na tuto otázku odpověděl poněkud vyhýbavě prohlášením, že by vše bylo v pořádku, kdyby se finská vláda vzdala svého dvojakého postoje vůči SSSR a kdyby přestala agitace proti Rusku mezi obyvatelstvem (ražením podobných hesel jak výše uvedeno).

Na Vůdceovu námitku, že se obává, že by Švédsko mohlo napříště intervenovat v rusko-finské válce, Molotov odpověděl, že jak Německo, tak i Sovětský svaz mají zájem na švédské neutralitě. Přirozeně, obě země jsou rovněž zainteresovány na míru v Baltu, avšak Sovětský svaz je zcela schopen zajistit mír v této oblasti.

Vůdce odpověděl, že snad existují zkušenosti z jiné části Evropy, jak dokonce i nejlepší vojenské záměry byly omezeny zeměpisnými činiteli. Dovedl by si proto představit, že by v případě nového konfliktu vznikla ve Švédsku i ve Finsku jakási odbojová buňka, která by zřídila letecké základny pro Anglii a dokonce i pro Ameriku. To by donutilo Německo k intervenci. On (Vůdce) by k ní přikročil pouze neochotně. Již včera se zmínil, že hrozba intervence vznikne také možná v Soluni a soluňský případ by mu úplně stačil. Nemá zájem aktivizovat se ještě na severu. Opakoval, že by příští spolupráce mohla oběma zemím přinést zcela rozdílné výsledky a že by Rusko koneckonců mohlo mírovou cestou obdržet vše, o čem soudí, že mu náleží. Byla by to snad otázka pouze šesti měsíců anebo jednoho roku. Kromě toho poslala finská vláda právě nótu, v níž zaručuje úzkou a nejpřátelštější spolupráci s Ruskem.

Molotov odpověděl, že činy neodpovídají slovům a trval na svém předcházejícím názoru - že mír v oblasti Baltského moře může být spolehlivě zajištěn, jestliže se dosáhne úplné dohody mezi Německem a Ruskem o finské záležitosti. Za těchto okolností nechápe, proč by Rusko mělo odložit realizaci svých přání o šest měsíců nebo o rok. Koneckonců německo-ruská dohoda nestanovila žádné lhůty a ruce ani jednoho z partnerů nejsou v této sféře vlivu svázány.

S poukazem na změny, jež byly v dohodě učiněny na ruskou žádost, Vůdce prohlásil, že na Baltu nesmí být žádná válka. Baltský konflikt by byl těžkým břemenem na německo-ruských vztazích i na široké spolupráci v budoucnosti.

Podle jeho mínění je však příští spolupráce mnohem důležitější než vyřešení záležitostí v daném okamžiku.

Molotov odpověděl, že nejde o válku na Baltu, nýbrž o otázku Finska a o její vyřešení v rámci dohody z minulého roku. V odpovědi na Vůdcovu otázku pravil, že si toto vyřešení představuje stejným způsobem jako v Besarábii a v přilehlých zemích a žádal Vůdce, aby vyslovil svůj názor.

Když Vůdce odpověděl, že může pouze opakovat, že nesmí být v žádném případě válka s Finskem, neboť takový konflikt by vyvolal dalekosáhlé reakce, Molotov prohlásil, že se tímto stanoviskem objevil nový prvek v diskusi, jenž nebyl obsažen ve smlouvě z minulého roku.

Vůdce odpověděl, že během rusko-finské války - nehledě na nebezpečí, že v souvislosti s ní mohly být zřízeny spojenecké základny ve Skandinávii - Německo úzkostlivě dodržovalo své závazky vůči Rusku a vždy radilo Finsku, aby ustoupilo.

V této souvislosti říšský ministr zahraničních věcí poznamenal, že Německo šlo dokonce tak daleko, že nepovolilo finskému prezidentovi použít německý telegraf k podání zprávy do Ameriky.

Poté Vůdce pokračoval ve vysvětlování, že právě tak jako Rusko svého času zdůrazňovalo, že by rozdělení Polska mohlo obtížit německo-ruské vztahy, prohlašuje nyní on se stejnou upřímností, že by válka s Finskem znamenala stejnou zátěž německo-ruských vztahů a žádal Rusy, aby prokázali stejné pochopení v této věci, jakou on prokázal loni v záležitosti Polska. Vzhledem ke schopnostem ruské diplomacie by jistě mohly být nalezeny cesty a prostředky, jak se takové válce vyhnout.

Molotov odpověděl, že nemůže pochopit německou obavu, že by mohla vypuknout válka na Baltu. Loni, kdy mezinárodní situace byla pro Německo horší než nyní, Německo tuto otázku nekladlo. Nehledě na skutečnost, že Německo okupovalo Dánsko, Norsko, Holandsko a Belgie, porazilo na hlavu i Francii a dokonce věří, že už přemohlo Anglii. On (Molotov) nevidí, jak by za těchto okolností mohlo vyvstat nebezpečí války v Baltském moři. Musí požadovat, aby Německo zaujalo stejný postoj jako v minulém roce. Učiní-li tak bezpodmínečně, určitě nevzniknou žádné komplikace ve finské záležitosti.

Jestliže ovšem vyjádří výhrady, potom vznikne nová situace, o níž bude nutno diskutovat.

V odpovědi na Molotovovo prohlášení, že neexistuje vojenské nebezpečí ve finské otázce, Vůdce zdůraznil, že i on se poněkud vyzná ve vojenských záležitostech a považuje za zcela možné, že by Spojené státy získaly v této oblasti základny v případě, že by se Švédsko zúčastnilo eventuální války. On (Vůdce) si přeje ukončit evropskou válku a může pouze opakovat, že s ohledem na nejisté stanovisko Švédska by nová válka na Baltu způsobila zátěž německo-ruských vztahů s nepředvídatelnými následky. Vyhlásilo by Rusko válku Spojeným státům, kdyby intervenovaly v případě finského konfliktu?

Když Molotov namítl, že tato otázka není nyní aktuální, Vůdce pravil, že by bylo pozdě na diskusi, kdyby se aktuální stala. Když pak Molotov řekl, že nevidí žádné náznaky svědčící o vypuknutí války na Baltu, Vůdce odpověděl, že v takovém případě je vše v pořádku a že vlastně veškerá diskuse měla pouze teoretickou povahu.

Shrnuv diskusi, říšský ministr zahraničních věcí uvedl, že

- 1) Vůdce oznámil, že Finsko zůstává v ruské sféře vlivu a že Německo tam nebude udržovat jednotky;
- 2) Německo nemá nic společného s protiruskými demonstracemi ve Finsku, naopak působí svým vlivem v opačném směru a
- 3) spolupráce mezi oběma zeměmi je rozhodující otázkou dlouhodobého významu, která již v minulosti přinesla Rusku veliké výhody, avšak v budoucnosti přinese výhody, s nimiž právě diskutované záležitosti se budou jevit jako naprosto nepodstatné. Ve skutečnosti neexistuje vůbec důvod dělat z finské otázky spornou záležitost. Šlo snad pouze o nedorozumění. Ze strategického hlediska byla všechna ruská přání splněna mírovou smlouvou s Finskem. Demonstrace v poražené zemi jsou zcela přirozené. Jestliže snad tranzit německých jednotek vyvolal určité reakce u finského obyvatelstva, tyto reakce zaniknou, jakmile bude tranzit jednotek ukončen. Takže, pohlédneme-li na věci realisticky, neexistují žádné rozpory mezi Německem a Ruskem.

Vůdce prohlásil, že obě strany v zásadě souhlasí, že Finsko náleží do ruské sféry vlivu. Místo pokračování v čistě teoretické diskusi by se proto mělo přejít k důležitějším problémům.

Po zdolání Anglie bude Britské impérium rozděleno v konkursu jako obrovská, po celém světě rozlehlá pozůstalost o 40 miliónech km čtverečních. Z této konkursní pozůstalosti by mohlo Rusko získat přístup k nezamrzajícímu a vskutku otevřenému oceánu. Do takové míry ovládala menšina 45 miliónů Angličanů 600 miliónů obyvatel Britského impéria. On se chystá rozdrtit tuto menšinu. Dokonce i Spojené státy nedělají ve skutečnosti nic jiného, než že si z této konkursní pozůstalosti vybírají pár zvláště pro ně výhodných kusů. Německo by se ovšem rádo vyhnulo každému konfliktu, který by ho odváděl od jeho bitvy o srdce Impéria, o britské ostrovy. Z toho důvodu on (Vůdce) není nadšen italskou válkou proti Řecku, neboť odvádí síly na periférii, zatímco by se měly soustředit na jednom místě proti Anglii. Totéž by se mohlo stát i ve válce na Baltu. Konflikt s Anglií bude muset být veden až do posledního zákopu a on nepochybuje, že porážka britských ostrovů povede k rozpadu Impéria. Je chimérou věřit, že by bylo možné ovládat a současně udržet Impérium z Kanady. Za těchto okolností vzniknou celosvětové perspektivy. Během několika příštích týdnů by měly být projednány společnými diplomatickými rozhovory s Ruskem a měla by být zajištěna ruská účast na řešení těchto problémů. Všechny země, které by mohly mít zájem na konkursní pozůstalosti, musejí skoncovat se všemi vzájemnými neshodami a soustředit se výhradně na dělení Britského impéria. To se týká Německa, Francie, Itálie, Ruska a Japonska.

Molotov odpověděl, že se zájmem sledoval Vůdcovy argumenty a že souhlasí se vším, čemu rozuměl. Může však k oněm věcem říci méně než Vůdce, neboť Vůdce zajisté přemýšlel o těchto problémech mnohem více a učinil si o nich konkrétnější názory. Hlavní věcí především je vyjasnit si představy o německo-ruské spolupráci, do níž by byla později zapojena i Itálie a Japonsko. Se zřetelem k tomu by se nemělo měnit nic, co už započalo; mělo by se spíše jen přemýšlet a pokračovat v započatém.

Vůdce poznamenal, že další úsilí, jehož cílem je otevřít veliké vyhlídky, nebude lehké, a v této souvislosti zdůraznil, že Německo nehodlá anektovat Francii, jak se možná Rusové domnívají. Chce zřídit světovou koalici zainteresovaných mocností, která by sestávala ze Španělska, Francie, Itálie, Německa, sovětského Ruska a Japonska, a která by do jisté míry představovala koalici - sahající od

severní Afriky až do východní Asie - v níž by se seskupili všichni, kteří by chtěli uspokojit své nároky z britské konkursní pozůstalosti. Do té doby musejí být zlikvidovány nebo alespoň neutralizovány veškeré mezinárodní konflikty mezi členy této koalice.

Proto je nutno vyřešit celou řadu otázek. Věří, že na Západě, to znamená u Španělska, Francie, Itálie a Německa, nalezl nyní recept, který navzájem všechny uspokojí. Nebylo snadné nalézt společné stanovisko například Španělska a Francie vůči severní Africe; avšak obě země pochopily veliké příští možnosti a nakonec dosáhly dohody. Poté, co se nalezlo řešení na Západě, musí nyní dojít k dohodě i na Východě. V této záležitosti nejde pouze o vztahy mezi sovětským Ruskem a Tureckem, nýbrž i o Velkou asijskou oblast. Ta nesestává jenom z Velké východoasijské oblasti, nýbrž i z pouze asijských oblastí orientovaných na jih, které právě nyní Německo uznalo za ruskou sféru vlivu. Je zapotřebí vymezit smělou hraniční linii pro příští činnost lidí a přidělit národům rozsáhlé oblasti, v nichž budou moci nalézt dostatečný prostor ke své činnosti na padesát až sto let.

Molotov odpověděl, že Vůdce vznesl řadu otázek, které se netýkají pouze Evropy, ale kromě ní i jiných oblastí. Chtěl by se nejprve zabývat problémem ležícím blíže Evropy a to Tureckem. Jako černomořská velmoc je Sovětský svaz spojen z řadou zemí. V této souvislosti je stále nevyřešena otázka, kterou právě probírala Dunajská komise. Nadto Sovětský svaz vyjádřil svou nespokojenost Rumunsku, že přijalo německé a italské záruky, aniž by se konzultovalo s Ruskem. Sovětská vláda již dvakrát objasnila své stanovisko a je toho názoru, že záruky směřovaly proti zájmům sovětského Ruska, "má-li se vyjádřit bez obalu". Proto vznikla otázka o zrušení těchto záruk. Vůdce se vyjádřil v tom smyslu, že svého času byly důležité a že jejich zrušení je proto nemožné. To by poškodilo zájmy Sovětského svazu jako černomořské velmoci.

Molotov poté hovořil o Úžinách, které vzhledem ke Krymské válce a k událostem let 1918-1919 nazval anglickou historickou branou k útoku na Sovětský svaz. Situace se pro Rusko stala tím hrozivější, když nyní Britové získali základnu v Řecku. Z bezpečnostních důvodů jsou velice důležité vztahy sovětského Ruska k ostatním černomořským velmocem. V této souvislosti se Molotov tázal Vůdce, co by Německo řeklo, kdyby Rusko dalo Bulharsku, to jest nezávislé zemi ležící těsně u Úžin, záruky za přesně týchž podmínek, které

Německo a Itálie daly Rumunsku. Rusko se však hodlá předem o této věci dohodnout s Německem a bude-li to možné i s Itálií.

Na Molotovovu otázku o německém stanovisku ve věci Úžin Vůdce odpověděl, že říšský ministr zahraničních věcí vzal již tento bod v úvahu a že předvídá revizi montreuxské konvence ve prospěch Sovětského svazu.

Říšský ministr zahraničních věcí to potvrdil a prohlásil, že rovněž Italové zaujali blahovolný postoj k otázce této revize.

Molotov se opět zabýval zárukami Bulharska a ujistil, že Sovětský svaz za žádných okolností nemá v úmyslu vměšovat se do vnitřních záležitostí této země. "Ani o vlásek" od této zásady neustoupí.

Pokud jde o německé i italské záruky Rumunsku, Vůdce prohlásil, že tyto záruky byly jedinou možností, jak přimět Rumunsko, aby bez boje odstoupilo Rusku Besarábii. Kromě toho, vzhledem ke svým naftovým zdrojům, Rumunsko představuje absolutní německo-italský zájem a konečně sama rumunská vláda požádala, aby Německo převzalo leteckou a pozemní ochranu naftových oblastí, neboť se necítila zcela bezpečná před anglickými útoky. Poukázav na hrozbu anglické invaze u Soluně, Vůdce opakoval, že Německo takový výsadek nepřipustí, že však dává ujištění, že po skončení války se všichni němečtí vojáci stáhnou z Rumunska.

V odpovědi na Molotovovu otázku o německém názoru na ruské záruky Bulharsku Vůdce pravil, že kdyby tyto záruky měly být uděleny za stejných podmínek jako německo-italské záruky Rumunsku, vznikla by napřed otázka, zda by samo Bulharsko o tyto záruky požádalo. On (Vůdce) neví o žádné bulharské žádosti. Kromě toho by ovšem musel zjistit stanovisko Itálie, nežli by sám vydal jakékoliv prohlášení.

Avšak hlavní otázka je, zda Rusko vidí šanci získat dostatečné zabezpečení pro své černomořské zájmy revizí montreuxské konvence. Neočekává okamžitou odpověď na tuto otázku, protože ví, že Molotov musí nejprve tuto záležitost prohodit se Stalinem.

Molotov odpověděl, že Rusko má v tomto ohledu pouze jediný cíl. Chce být zabezpečeno před útokem z Úžin a chtělo by vyřešit tuto otázku s Tureckem; záruky Bulharsku by usnadnily situaci. Jakožto černomořská velmoc má na

takovou bezpečnost právo a věří, že bude s to se v této věci s Tureckem dohodnout.

Vůdce odpověděl, že by to přibližně odpovídalo německému stanovisku, podle něhož pouze ruské válečné lodě mohou volně proplouvat Dardanelami, kdežto pro ostatní lodě jsou Úžiny uzavřeny.

Molotov dodal, že Rusko si přeje získat záruku proti útoku v Černém moři přes Úžiny nikoli pouze na papíře, nýbrž "ve skutečnosti" a věří, že bude s to dosáhnout v tomto směru s Tureckem dohody. V této souvislosti se vrátil k otázce ruských záruk Bulharsku a opakoval, že vnitřní režim v této zemi by zůstal nezměněn, kdežto na druhé straně by Rusko bylo ochotno zajistit Bulharsku přístup do Egejského moře. Znovu adresoval Vůdci - jakožto jedinému, kdo rozhoduje o celkové německé politice - dotaz o německém stanovisku, jež by zaujalo k této ruské záruce.

Vůdce odpověděl protiotázkou, zda opravdu Bulharsko o záruku požádalo a znovu prohlásil, že by se musel otázat Duceho na jeho mínění.

Molotov prohlásil, že nepožadoval na Vůdci konečné rozhodnutí, ale že se ptal pouze proto, aby zjistil předběžný názor.

Vůdce odpověděl, že za žádných okolností nemůže zaujmout stanovisko, aniž by hovořil s Ducem, neboť Německo má o tuto problematiku pouze druhořadý zájem. Jako velká dunajská mocnost se zajímá jenom o Dunaj, ale nikoli o průchod do Černého moře. Jestliže by Německo hledalo zdroje napětí s Ruskem, nepotřebovalo by k tomu Úžiny.

Rozhovor se pak opět stočil k rozsáhlým plánům spolupráce mezi mocnostmi zainteresovanými na konkursní pozůstalosti Britského impéria. Vůdce zdůraznil, že si ovšem není naprosto jist, zda tyto plány bude možno uskutečnit. V případě, že by to nebylo možné, byla by každopádně zmařena veliká historická příležitost. Veškeré tyto otázky budou muset být asi znovu prohovořeny v Moskvě ministry zahraničních věcí Německa, Itálie a Japonska společně s panem Molotovem, poté, co by byly naléhavě připraveny prostřednictvím diplomatických kanálů.

V tomto místě rozhovoru Vůdce upozornil na pozdní hodinu a prohlásil, že vzhledem k možnému anglickému náletu by bylo lepší diskusi nyní přerušit, neboť hlavní záležitosti se už pravděpodobně dostatečně probraly.

Při shrnutí prohlásil, že naskýtající se možnosti zabezpečení ruských zájmů jako černomořské velmoci musí být dále zkoumány a že musí být vzata v úvahu další všeobecná přání Ruska co do příštího postavení ve světě.

V závěrečné poznámce Molotov prohlásil, že pro sovětské Rusko vznikla řada důležitých a nových otázek. Sovětský svaz jako mocná země nemůže zůstat stranou velkých událostí v Evropě a v Asii.

Nakonec přešel k rusko-japonským vztahům, které se podstatně zlepšily. Předpokládá, že zlepšování bude pokračovat ještě rychlejším tempem a poděkoval říšské vládě za její úsilí v tomto směru.

Pokud jde o čínsko-japonské vztahy, bude zajisté úkolem Ruska i Německa přispět k jejich uspořádání. Pro Čínu by však muselo být zajištěno čestné řešení tím spíše, že Japonsko má nyní šanci získat "Indonésii".

Schmidt

Berlín, 15. listopadu 1940

DOKUMENT č. 48

13. listopadu 1940

MEMORANDUM O ZÁVĚREČNÉM ROZHOVORU ŘÍŠSKÉHO
MINISTRA ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ S PŘEDSEDOU RADY
LIDOVÝCH KOMISAŘŮ SSSR A LIDOVÝM KOMISAŘEM
ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ PANEM MOLOTOVEM 13. LISTOPADU
1940

T a j n é

RM 42/40

Trvání rozhovoru: od 21.45 do půlnoci.

V důsledku nařízené pohotovosti kvůli leteckému náletu říšský ministr zahraničních věcí von Ribbentrop a pan Molotov se po večeři na sovětském velvyslanectví odebrali 13. listopadu v 21.40 do protileteckého krytu říšského ministra zahraničních věcí, aby vedli závěrečný rozhovor.

Říšský ministr zahraničních věcí zahájil rozhovor prohlášením, že chce využít příležitosti k doplnění a většímu upřesnění toho, o čem se až dosud diskutovalo. Chce objasnit panu Molotovovi svou koncepci týkající se možnosti, jak vypracovat společnou linii budoucí spolupráce mezi Německem a Sovětským svazem a vyčíslit body, které má v této souvislosti na mysli. Musí však výslovně podtrhnout, že jde pouze o úvahy, dosud spíše v hrubých rysech, ale které by možná mohly být někdy v budoucnosti realizovány. Vcelku vzato jde o vytvoření budoucí spolupráce zemí Trojstranného paktu - Německa, Itálie a Japonska - se Sovětským svazem a on se domnívá, že nejprve musí být nalezena cesta k výraznému hraničnímu vymezení sfér vlivu těchto čtyř zemí a k dosažení dohody o tureckém problému. Od samého počátku bylo v tomto směru jasné, že problém delimitace sfér vlivu je záležitostí všech čtyř zemí, zatímco v otázce Úžin jsou zainteresovány pouze Sovětský svaz, Turecko, Itálie a Německo. Představuje si další vývoj takto: pan Molotov by s panem Stalinem prodiskutovali problematiku vytyčenou v Berlíně; poté by se prostřednictvím dalších rozhovorů dosáhlo dohody mezi Sovětským svazem a Německem; poté by se říšský ministr zahraničních věcí obrátil na Itálii a Japonsko, aby zjistil, jak by jejich zájmy vzhledem k delimitaci sfér vlivu mohly být vyjádřeny ve

společné formulaci. Již se obrátil na Itálii ve věci Turecka. Další *modus precedenti* (způsob postupu) Itálie, Sovětského svazu a Německa by spočíval ve vyvíjení vlivu na Turecko ve smyslu přání těchto tří zemí. Jestliže čtyři země dosáhnou úspěchu a naleznou společného jmenovatele pro své zájmy, což při dobré vůli je zcela možné - pak by to bylo nepochybně ku prospěchu všech zúčastněných. Dalším krokem by byl pokus zakotvit obě záležitosti v důvěrných dokumentech.

Kdyby byl Sovětský svaz podobného názoru, to znamená, kdyby byl ochoten působit proti rozšíření a pro brzké ukončení války (říšský ministr zahraničních věcí věří, že pan Molotov naznačil svou ochotu v předešlých rozmluvách), pak se domnívá, že posledním cílem bude dohoda o spolupráci mezi zeměmi Trojstranného paktu a Sovětským svazem. Nastínil v hlavních rysech obsah této dohody a rád by o něm dnes pana Molotova informoval, přičemž předem zdůrazňuje, že tyto záležitosti ještě konkrétněji neprodiskutoval ani s Itálií, ani s Japonskem. Považuje za důležité, aby Německo a Sovětský svaz vyřídily tyto záležitosti jako první. Nejde v žádném ohledu o německý návrh, nýbrž - jak už řečeno - spíše o něco na způsob hrubého nástinu, jenž by musel být oběma stranami zvážen a Molotovem prohovořen se Stalinem. Jakmile by Německo a Sovětský svaz tuto věc vyřešily, bylo by záhodno sledovat ji dále, zejména v diplomatických rozhovorech s Itálií a Japonskem.

Poté říšský ministr zahraničních věcí seznámil pana Molotova s obsahem navrhované dohody následujícími slovy:

"Vlády členských států Trojstranného paktu, Německa, Itálie a Japonska na jedné straně a vláda SSSR na straně druhé, vedeny přáním ustavit ve svých přirozených hranicích pořádek, sloužící blahobytu všech zúčastněných států a vytvořit pevný a trvalý základ pro své společné úkoly směřující k tomuto cíli, dohodly se takto:

Článek 1

V Trojstranném paktu z 27. září 1940 souhlasily Německo, Itálie a Japonsko, že se všemi možnými prostředky postaví proti rozšíření války ve světový konflikt a že budou spolupracovat k rychlému nastolení světového míru. Vyjádřily ochotu rozšířit svou spolupráci i o národy z jiných částí světa, které by byly nakloněny

usměrnit své úsilí stejným způsobem jako ony. Sovětský svaz prohlašuje, že se ztotožňuje s těmito cíli a že je ze své strany rozhodnut politicky tímto směrem spolupracovat s třemi velmocemi.

Článek 2

Německo, Itálie, Japonsko a Sovětský svaz se zavazují vzájemně respektovat své přirozené sféry vlivu. Pokud se tyto sféry vzájemně dotýkají, budou se navzájem průběžně přátelskou formou konzultovat o problémech, vznikajících z této situace.

Článek 3

Německo, Itálie, Japonsko a Sovětský svaz se zavazují nevstupovat do žádného spolku mocností a nepodporovat žádný spolek mocností, který by byl namířen proti jedné ze čtyř velmocí.

Čtyři velmoci se budou navzájem všemi způsoby podporovat v hospodářských záležitostech a budou doplňovat i rozšiřovat již existující vzájemné dohody."

Říšský ministr zahraničních věcí dodal, že tato dohoda je zamýšlena na dobu deseti let s tím, že vlády čtyř velmocí před uplynutím této lhůty dosáhnou dorozumění v otázce prodloužení této dohody.

Sama dohoda by byla veřejně oznámena. Kromě toho, se zřetelem na výše zmíněnou dohodu, by mohla být připojena důvěrná (tajná) doložka - ve formě, která by ještě musela být stanovena - jež by určovala hlavní ohniska teritoriálních aspirací čtyř zemí.

Pokud jde o Německo, nehledě na územní změny, které budou provedeny v Evropě po uzavření míru, směřují jeho teritoriální aspirace do oblastí centrální Afriky.

Teritoriální aspirace Itálie, nehledě na evropské územní změny, které budou provedeny po uzavření míru, směřují do severní a severovýchodní Afriky.

Japonské aspirace by ještě musely být ujasněny diplomatickými kanály. I zde by delimitace mohla být snadno stanovena, možná stvrzením linie vedoucí jižně od vlastních japonských ostrovů a Mandžukua.

Hlavní ohniska teritoriálních aspirací Sovětského svazu by pravděpodobně ležela jižně od sovětského území směrem k Indickému oceánu.

Takováto důvěrná dohoda by mohla být doplněna prohlášením, že čtyři velmoci budou, kromě vyřešení svých individuálních záležitostí, navzájem respektovat své teritoriální aspirace a nebudou bránit jejich uskutečnění.

Výše zmíněné dohody by mohly být doplněny o druhý tajný protokol, jenž by byl uzavřen mezi Německem, Itálií a Sovětským svazem. Tento druhý tajný protokol by možná mohl znít, že Německo, Itálie a Sovětský svaz se u příležitosti podpisu dohody mezi Německem, Itálií, Japonskem a Sovětským svazem dohodly, že jejich společný zájem vyžaduje, aby Turecko bylo uvolněno ze svých dosavadních pout a aby bylo postupně získáno pro politickou spolupráci.

Vyhlásily by, že budou sledovat tento cíl v úzkém vzájemném spojení, shodně s dohodnutým postupem.

Německo, Itálie a Sovětský svaz by společně použily svého vlivu s tím cílem, aby konvence o Úžinách z Montreux vynucená násilím, byla nahrazena jinou konvencí, která by sovětským válečným lodím poskytla neomezené právo kdykoli proplouvat Úžinami, zatímco jiné velmoci, kromě ostatních černomořských, ale včetně Německa a Itálie, by se v zásadě zřekly práva na průjezd svých válečných lodí Úžinami. Průjezd obchodních lodí Úžinami by ovšem zásadně zůstal svobodný.

V této souvislosti říšský ministr zahraničních věcí prohlásil toto: Německá vláda by uvítala, kdyby Sovětský svaz byl ochoten k takové spolupráci s Itálií, Japonskem a Německem. Tato otázka musí být v nejbližší budoucnosti vyjasněna německým velvyslancem v Moskvě von Schulenburgem a sovětským velvyslancem v Berlíně. Ve shodě s prohlášením obsaženým v dopise pana Stalina, že nemá námitek aby se zásadně o této otázce uvažovalo, což potvrdil pan Molotov za svého pobytu v Berlíně, předpokládáme, že by se mohla konat konference ministrů zahraničních věcí Německa, Itálie a Japonska za účelem podepsání takové dohody jakožto konečného cíle. On, říšský ministr

zahraničních věcí, je si ovšem vědom, že tato otázka vyžaduje pečlivého posouzení; proto on neočekává dnes od pana Molotova odpověď; je však šťasten, že měl příležitost zpravit pana Molotova o poněkud konkrétnější formě myšlení, kterou se nedávno řídilo Německo. Mimo to hodlá panu Molotovovi sdělit toto:

Jak pan Molotov ví, on (říšský ministr zahraničních věcí) projevoval vždy mimořádný zájem o vztahy Japonska a Sovětského svazu. Uvítal by, kdyby pan Molotov mohl říci, jaký je současný stav těchto vztahů. Pokud je německá vláda informována, Japonsko si přeje uzavřít smlouvu o neútočení. Není jeho úmyslem vměšovat se do záležitostí, které se ho přímo netýkají, věří však, že by bylo užitečné, kdyby i tato otázka byla předmětem jeho diskuse s panem Molotovem. Kdyby byl žádoucí zprostředkující vliv Německa, rád by se ujal tohoto poslání. Zajisté, má stále na paměti poznámku pana Stalina, že zná Asiaty lépe než pan von Ribbentrop. Nicméně by chtěl uvést, že je mu známa ochota japonské vlády dosáhnout rozsáhlé dorozumění se Sovětským svazem. Má rovněž dojem, že uskuteční-li se pakt o neútočení, budou Japonci připraveni vyřešit velkorysým způsobem všechny ostatní záležitosti. Chce výslovně zdůraznit, že Japonsko nepožádalo německou vládu o zprostředkování. On, říšský ministr zahraničních věcí, je však seznámen se stavem věcí a ví, že v případě uzavření paktu o neútočení, by Japonsko bylo ochotno uznat ruské sféry vlivu ve Vnějších Mongolsku a v Sinkiangu za předpokladu, že bude dosaženo dorozumění s Čínou. Mohla by být rovněž uzavřena dohoda o možných sovětských aspiracích ve směru britské Indie, bude-li dosaženo dorozumění mezi Sovětským svazem a Trojstranným paktem. Japonská vláda je ochotna vyjít sovětským přáním na půl cesty vstříc, pokud se týká naftových a uhelných koncesí na Sachalinských ostrovech, musela by však napřed překonat domácí odpor. To by bylo pro japonskou vládu snažší, kdyby byl předem sjednán pakt o neútočení se Sovětským svazem. Potom by nepochybně vznikla možnost dorozumění i ve všech ostatních bodech.

Říšský ministr zahraničních věcí závěrem požádal pana Molotova, aby mu sdělil své názory na předložené záležitosti.

Pan Molotov mu odpověděl, že pokud jde o Japonsko, doufá a je přesvědčen, že nyní bude dosaženo většího pokroku na cestě k dorozumění, než tomu bylo až dosud. Vztahy s Japonskem byly vždy plny obtíží a zvrátů. Přesto se zdá, že existují vyhlídky na dorozumění. Japonská vláda navrhla Sovětskému svazu

uzavření smlouvy o neútočení - i když, pravda, před vládní změnou v Japonsku - a v této souvislosti sovětská vláda položila japonské vládě řadu otázek. Až dosud žádná odpověď na tyto otázky ještě nepřišla. Jedině v tom případě, že budou zodpovězeny, mohou být zahájena jednání - jednání, která nemohou být oddělena od zbývajících komplexu otázek. Řešení tohoto problému si proto vyžádá určitý čas.

Pokud jde o Turecko, Sovětský svaz se domnívá, že ze všeho nejdříve by bylo možno dosáhnout dorozumění s Tureckem v otázce Úžin. Německo i Sovětský svaz souhlasí, že montreuxská konvence je bezcenná. Pro Sovětský svaz, jako nejdůležitější černomořskou velmoc, jde o otázku, jak získat účinné záruky pro svou bezpečnost. V průběhu své historie bylo Rusko často napadáno z Úžin. Papírové dohody by tedy Sovětskému svazu nepostačovaly; spíše by musel naléhat na účinné záruky své bezpečnosti. Proto musí být tato otázka mnohem konkrétněji uvážena a prodiskutována. Otázky zajímaví Sovětský svaz na Blízkém východě se netýkají pouze Turecka, ale například i Bulharska, o němž on, Molotov, podrobně hovořil ve své předcházející rozmluvě s Vůdcem. Ale Sovětský svaz má zájem i na osudu Rumunska a Maďarska, jenž za žádných okolností mu nemůže být lhostejným. Dále by sovětskou vládu zajímalo, co zamýšlí Osa vůči Jugoslávii a Řecku a právě tak, jaké má Německo záměry s Polskem. Odvolal se na skutečnost, že o budoucí formě Polska existuje protokol dohodnutý Sovětským svazem a Německem, o jehož dodržení je nutná výměna názorů. Ptal se, zda z německého hlediska je tento protokol stále platný. Sovětská vláda se rovněž zajímá o neutralitu Švédska a ráda by věděla, zda německá vláda i nadále zaujímá stanovisko, že zachování švédské neutrality je v zájmu Sovětského svazu i Německa. Kromě toho vyvstává otázka o východu z Baltského moře (Store Balt, Little Balt, Oeresund, Kattegat, Skagerak). Sovětská vláda si myslí, že se o této otázce musí diskutovat podobně jako o těch, které byly na pořadu jednání Dunajské komise. Pokud se týká finské záležitosti, byla už dostatečně objasněna v předcházejících rozmluvách s Vůdcem. Ocenil by, kdyby říšský ministr zahraničních věcí zaujal stanovisko k uvedeným otázkám, neboť by to ulehčilo objasnění všech ostatních otázek, které pan von Ribbentrop předtím vznesl.

Ve své odpovědi říšský ministr zahraničních věcí prohlásil, že nemá nic jiného, co by řekl k bulharské otázce, nežli to, co už panu Molotovovi sdělil Vůdce; že předně by se muselo zjistit, zda si Bulharsko v nějaké formě přeje od Sovětského svazu záruku a dále, že německá vláda by nemohla zaujmout k této

otázce stanovisko dříve, dokud by se neporadila s Itálií. Co se týče všech ostatních otázek, cítí, že ho jimi pan Molotov "zahrnul až přespříliš" (*überfragt*). Pokud jde o zachování švédské neutrality, máme na ní stejně velký zájem jako Sovětský svaz. Pokud jde o průchod Baltským mořem, Baltské moře je v současnosti vnitřním mořem, v němž jsme zainteresováni na udržení svobodné plavby loďstva. Mimo Baltské moře je ovšem válka. Pro diskusi o novém řádu věcí v Polsku dosud nedozrál čas. Balkánské záležitosti už byly podrobně probrány v rozhovorech. Na Balkáně máme výlučně hospodářský zájem. Nepřejeme si, aby nás tam Anglie rušila. Poskytnutí německé záruky Rumunsku bylo v Moskvě evidentně špatně vyloženo. Chce proto znovu opakovat, že svého času tu šlo o otázku, jak rychlou akcí zabránit střetnutí mezi Maďarskem a Rumunskem. Kdyby byl on, říšský ministr zahraničních věcí, tehdy nezasáhl, Maďarsko by se vydalo na pochod proti Rumunsku. Na druhé straně by nebylo možné přinutit Rumunsko, aby odstoupilo tak veliké území, kdyby rumunská vláda neobdržela podporu v územní záruce. Při všech těchto rozhodnutích se německá vláda řídila výhradně snahou zachovat mír na Balkáně a zabránit Anglii, aby zde získala základnu a aby nemohla překážet v zásobování Německa. Naše akce na Balkáně byla tak motivována pouze okolností, že jsme ve válce s Anglií. Jakmile Anglie uzná svou porážku a požádá o mír, německé zájmy na Balkáně se omezí výhradně na hospodářské pole a německé jednotky se stáhnou z Rumunska. Německo nemá - jak Vůdce opakovaně prohlásil - žádné teritoriální zájmy na Balkáně. Může pouze znovu a znovu opakovat, že rozhodující otázkou je, zda Sovětský svaz je připraven a schopen s námi spolupracovat na veliké likvidaci Britského impéria. O všech ostatních otázkách dosáhneme snadno dorozumění, uspějeme-li v rozšíření našich vztahů a v definování sfér vlivu. Kde ty sféry vlivu leží, bylo už několikrát řečeno. Je proto - jak Vůdce jasně uvedl - v zájmu Sovětského svazu i Německa požadovat, aby se oba partneři nepostavili proti sobě čelem, nýbrž aby stáli bok po boku tak, aby se vzájemně podporovali při splnění svých aspirací. Uvítal by, kdyby se pan Molotov vyjádřil k této otázce. V porovnání s velkými zásadními otázkami jsou všechny ostatní naprosto podružné a budou automaticky vyřešeny, jakmile se dosáhne globálního dorozumění. Na závěr by si přál pana Molotova upozornit, že mu zůstal dlužen odpověď na otázku, zda Sovětský svaz zásadně sympatizuje s myšlenkou získat přístup k Indickému oceánu.

Ve své odpovědi Molotov prohlásil, že Německo je přesvědčeno, že ve skutečnosti už válku proti Anglii vyhrálo. Jestliže, jak bylo řečeno v jiné souvislosti, Německo vede s Anglií boj na život a na smrt, může z toho pouze

vyvodit názor, že Německo bojuje "na život" a Anglie "na smrt". Pokud jde o otázku spolupráce, naprosto s ní souhlasí, dodává však, že musí dojít k absolutnímu dorozumění. Tuto myšlenku rovněž vyjadřoval Stalinův dopis. Musí být rovněž nalezena delimitace sfér vlivu. K tomuto bodu však on, Molotov, nemůže nyní zaujmout definitivní stanovisko, protože nezná mínění Stalina i ostatních svých přátel v Moskvě o této věci. Musí však prohlásit, že veškeré tyto veliké záležitosti zítřka nemohou být oddělovány od záležitostí dnešních a od plnění existujících dohod. Věci, které byly započaty, musí být napřed dokončeny, nežli se přikročí k novým úkolům. Rozhovory, které on, Molotov, absolvoval v Berlíně, byly nepochybně velmi užitečné a on považuje za vhodné, aby vznesené otázky byly dále projednávány prostřednictvím diplomatických kanálů velvyslanci obou stran.

Potom se pan Molotov srdečně rozloučil s říšským ministrem zahraničních věcí a zdůraznil, že nelituje protiletického poplachu, neboť díky jemu mohl tak důkladně rozmlouvat s říšským ministrem zahraničních věcí.

Hilger

Moskva 18. listopadu 1940